



Metsät ja kaavoitus –hankkeen loppuraportti

Airi Matila, Mika Salmi ja Tommi Tenhola

2020

Matila, A., Salmi, M. & Tenhola, T. 2020. Metsät ja kaavoitus —hankkeen loppuraportti
Tapion raportteja nro 43.

ISBN 978-952-5632-94-1
ISSN 2342-804X(pdf)

© Tapio Oy

Kansikuva Sami Karppinen

Tiivistelmä

Maankäyttö- ja rakennuslain 1.5.2017 voimaan tulleen muutoksen myötä yleiskaavojen maa- ja metsätalousvaltaisille alueille ei enää voi määrätä puiden kaatamista koskevaa maisematyölupaa. Voimassa olevia hyväksyttyjä yleiskaavoja on noin 2000 kappaletta ja niissä noudatetaan aiemman maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n säännöksiä.

Metsät ja kaavoitus -hankkeen tavoitteena oli selkeyttää maisematyölupakäytäntöjä ennen 1.5.2017 hyväksyttyjen ja voimassa olevien yleiskaavojen maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla. Hankkeessa ideoitiin ja kuvattiin erilaisia keinoja maisematyölupakäytäntöjen sujuvoittamista varten. Vaihtoehtoja kartoitettiin muun muassa kirjallisuudesta, kuntien verkkosivuilta sekä haastatteleamalla kuntien ammattilaisia, sidosryhmiä ja metsätalouden toimijoita. Vaihtoehtoista laadittiin lisäksi lainsäädännöllinen selvitys.

Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamista kehitettiin ja pilotoitiin yhdessä kuntien kanssa 2019. Lopputuloksena viimeisteltiin kuusi keinoja.

- Lisää yhteistyötä ja vuorovaikutusta
- Maisematyöluvulle selkeät ohjeet
- Selkeyttä menettelyn vaiheisiin
- Maisematyöluvan voimassaolo enintään 10 vuodeksi
- Metsätaloulosaamisen varmistaminen
- Tilannearvio kaavamutoksen yhteydessä

Lisäksi hankkeessa kehitettiin ja pilotoitiin tapoja, joilla voidaan edistää maisema-arvojen huomiointia muutoin kuin kaavoituksella. Tapojen kehittämisen taustaksi käytiin läpi nykyisiä tapoja kirjallisuuden, lainsäädännön ja muiden Pohjoismaiden käytäntöjen pohjalta.

Tapoina tunnistettiin muun muassa sopimuksellisuus, maankäyttö- ja rakennuslain mukainen maankäytösopimus, maisemakampanjat, maanvaihdot, kumppanuudet ja maiseman visualisoinnit. Tapojen kehittäminen jatkui työpajoissa ja pilotoinneissa 2019. Lopputuloksena viimeisteltiin kaksi tapaa.

- Yhteistyö ja vuorovaikutus
- Sopimukset

Metsät ja kaavoitus -hanke oli kolmivuotinen. Hankkeen toteuttivat yhteistyössä Tapio Oy ja Suomen metsäkeskus sekä asiantuntijana MTK ry. Lainsäädännöllisen selvityksen laati Linnunmaa Oy ja maisematyölupamenettelyn sujuvoittamiseen selvitystä FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. Hankkeen ohjausryhmässä olivat mukana maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto, Espoon kaupunki, Lahden kaupunki, Porvoon kaupunki, Suomen metsäkeskus, Metsäteollisuus ry, Metsähallitus Metsätalous Oy, MTK ry ja Tapio Oy. Hanketta rahoitti maa- ja metsätalousministeriö.

Sisällys

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO.....	5
1.1 Hankkeen taustaa	5
1.2 Hankkeen tavoitteet.....	6
2 HANKKEEN TOTEUTUS.....	7
2.1 Maisematyölupamenettelyn sujuvoittaminen.....	7
2.2 Uusia tapoja edistää metsien maisema-arvojen huomioimista.....	8
2.3 Viestintä.....	10
2.4 Hankkeen hallinnointi.....	11
3 TULOKSET.....	12
3.1 Esitteet.....	12
3.2 Alueelliset koulutustilaisuudet.....	12
3.3 Koulutusaineistot.....	17
3.4 Loppuseminaari.....	18
4 JATKOKEHITTÄMINEN	19
4.1 Jatkokehitysideoiden kerääminen.....	19
4.2 Yleiskaavan metsätaloudellisten vaikutusten arviointi.....	19
4.3 Maisematyölupamenettelyn yhtenäistäminen.....	20
4.4 Kaavojen digitaaliset tiedot metsätietojärjestelmiin.....	21
LIITTEET	23
Liite 1. Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi -esite	23
Liite 2. Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista -esite	23
Liite 3. Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi -koulutusaineisto.....	23
Liite 4. Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista -koulutusaineisto.....	23

1 Johdanto

1.1 Hankkeen taustaa

Kansallisella metsästrategialla 2025 tavoitellaan, että kaavoitusjärjestelmä tukee metsätalouden ja monipuolisen liiketoiminnan mahdollisuuksia. Tähän tavoitteeseen päästään selkeyttämällä metsälain ja maankäyttö- ja rakennuslain rajapintoja päällekkäisen ohjauksen poistamiseksi sekä selkeyttämällä maisematyölupamenettelyä ja kaavamääräyksiä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 1.5.2017 voimaan tulleen muutoksen myötä yleiskaavojen maa- ja metsätalousvaltaisille alueille ei enää voi määrätä puiden kaatamista koskevaa maisematyölupaa. Muutos koskee vain uusia laadittavia yleiskaavoja. Hyväksytyt ja voimassa olevia yleiskaavoja on noin 2000 kappaletta. Niissä on maa- ja metsätalousvaltaisia alueita, joissa saatetaan edellyttää maisematyölupaa puiden kaatamiseen. Maisematyölupamenettelyn selkeyttämisen tarve on noussut esille hankkeissa ja selvityksissä^{1 2}.

Maisematyölupaprosessin sujuvoittamisen kannalta on tärkeää, että kuntien päättäjät ja virkamiehet näkevät metsätalouden olevan osa maisemanhoitoa ja luonto- ja maisema-arvojen tulevan huomioituksi metsälain ja muun lainsäädännön mukaisesti toimittaessa.

Metsänomistajille³ ja kaavoittajille⁴ suunnatuissa esitteissä kuvataan näkökulmia metsiin ja yleiskaavoitukseen. Vuorovaikutuksen merkitys on korostunut yleiskaavan laadinnan eri vaiheissa ja metsänomistajia, kaavoittajia sekä metsäalan toimijoita kannustetaan yhteistyöhön varhaisessa vaiheessa. Suomen metsäkeskuksen hankkeessa edistettiin Uudenmaan maakunnassa maaseudun elinkeinojen toimintaedellytyksiä lisäämällä maankäytön suunnittelijoiden, kuntien ja metsätalouden toimijoiden sekä metsänomistajien yhteistyötä ja osaamista⁵. Yhteistyön kehittäminen on tärkeää, sillä metsänhoidon rajoitteet ja kiellot voivat johtaa siihen, että metsä jää kokonaan hakkuu- ja hoitotoimien ulkopuolelle. Tällöin metsän maisema- ja virkistysarvot kärsivät. Maiseman huomioon ottaminen on oleellinen osa kestävästä metsätaloudesta⁶.

Viime aikoina on kehitetty menettelytapoja myös metsänomistajan ja yrittäjän välisiin sopimustilanteisiin, joita voidaan hyödyntää metsien maisema-arvojen huomioimisessa⁷ (Lahti et al. 2016). Molemmat osapuolet hyötyvät sopimuksesta. Vaikka toimivia sopimuskäytäntöjä on jo olemassa, tulee niiden käytäntöön ottoa edistää. Lisäksi kuntien päätöksentekijöiden ja viranhaltijoiden tietoisuuteen tarvitaan uusia tapoja maisema-arvojen huomioimisen edistämiseen.

¹ Matila et al. 2015. [Metsätalouden näkökulmia yleiskaavamerkintöihin ja määräyksiin sekä maisematyölupaan.](#)

² Huhtinen, T. & Vainio, A. 2016. [Metsämaa kaavoituksessa.](#)

³ Tenhola et al. toim. 2016. [Metsänomistajan kaavoitusapu –esite.](#)

⁴ Tenhola et al. toim. 2018. [Kaavoituksen metsäapu –esite.](#)

⁵ Suomen metsäkeskus-verkkosivu. [Metsätalous ja kaavoitus.](#)

⁶ Matila, A. & Lindén, M. 2012. [Taloudsmetsät sulautuvat maisemaan.](#)

⁷ Lahti et al. 2016. [Miten sovinnon metsäympäristön hyödyntämisestä? Työkaluja sopimiseen, ideoita tekemiseen.](#)

Maisema-arvojen huomioimista edistetään eri tavoilla. Eurooppalainen maisemayleissopimus⁸ edistää maisemien suojelua, hoitoa ja suunnittelua sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Valtioneuvoston periaatepäätöstä valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä ollaan päivittämässä⁹. Uudenmaan maakunnallisesti ja seudullisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen valinnassa yhtenä kriteerinä on elinvoimainen maaseutu. Maaseudun kulttuurimaisema säilyy ja kehittyy vain silloin, kun maaseutu pysyy asututtuna ja alueella harjoitetaan maa- ja metsätaloutta.¹⁰

1.2 Hankkeen tavoitteet

Metsät ja kaavoitus -hankkeen päätavoitteena oli selkeyttää maisematyölupakäytäntöjä ja selvittää tapoja, joilla voidaan edistää maisema-arvojen huomioimista muutoin kuin kaavoituksella. Metsien ja metsätalouden monipuolisten mahdollisuuksien hyödyntäminen lisää kuntien elinvoimaisuutta.

Hankkeen osatavoitteet:

- kehittää ja pilotoida ennen 1.5.2017 hyväksytyjen voimassa olevien yleiskaavojen maisematyölupakäytäntöjä maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla
- kehittää ja pilotoida muita kuin kaavoitukseen perustuvia uusia tapoja edistää maisema-arvojen huomioimista
- lisätä yhteistyötä maankäytön suunnittelijoiden, maanomistajien ja metsätalouden toimijoiden välillä
- viestiä ja kouluttaa onnistuneista ratkaisuista ja jalkauttaa hyviä käytäntöjä

Hankkeen pääkohderyhmänä olivat kuntien päätöksentekijät ja maisematyöluvasta vastaavat viranomaiset.

Hanke jakautui viiteen osatehtävään:

1. Kehitetään ja pilotoidaan maisematyölupakäytäntöjen sujuvoittamista
2. Kehitetään uusia tapoja edistää maisema-arvojen huomioimista
3. Viestintä
4. Kuntapäätäjien ja maisematyöluvasta vastaavien viranomaisten tiedon kartuttaminen ja hankkeen tulosten jalkautus
5. Hankkeen hallinnointi

⁸ [Eurooppalainen maisemayleissopimus 2006.](#)

⁹ Ympäristö-verkkosivu. [Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.](#)

¹⁰ Uudenmaan liitto 2012. [Missä maat mainioimmat. Uudenmaan kulttuuriympäristöt.](#)

2 Hankkeen toteutus

2.1 Maisematyölupamenettelyn sujuvoittaminen

Hankkeen alussa koottiin erilaisia vaihtoehtoja maisematyölupamenettelyn sujuvoittamiseksi. Ohjausryhmän kokouksessa käytiin läpi potentiaalisia vaihtoehtoja, joista keskustelun tuloksena valittiin viisi vaihtoehtoa haastatteluihin mukaan otettaviksi.

Vaihtoehtojen soveltuvuutta selvitettiin haastatteluissa ja juridiikan kannalta. Haastateltaviksi valittiin kaavoituksen parissa työskenteleviä kuntien ja sidosryhmien ammattilaisia. Ensimmäisen haastattelun yhteydessä tuli esiin yksi uusi vaihtoehto, joka otettiin mukaan.

Haastattelut toteutettiin lokakuussa 2018. Haastatelluista kahdeksan työskenteli kunnissa ja kaksi henkilöä oli metsätalouden paikallisia toimijoita. Haastateltaville soitettiin, sovittiin haastattelusta ja lähetettiin maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen vaihtoehdot ennakoon tiedoksi. Osa haastateltavista vastasi sähköpostitse ja osa puhelinhaastattelussa. Puhelinhaastattelut tallennettiin ja kirjoitettiin puhtaaksi myöhemmin.

Haastattelussa pyydettiin vastaajaa kertomaan, miten he ovat sujuvoittaneet tai voisivat sujuvoittaa maisematyölupamenettelyä yleiskaavojen M-, MY-, MU- ja VL-alueilla. Myös pyydettiin kertomaan sujuvoittamisen kokemuksista ja hyödyistä sekä ehdottamaan uusia vaihtoehtoja.

Vaihtoehtoista tehtiin myös lainsäädännölliset selvitykset. Niissä tarkasteltiin sitä, miten nykyinen maankäyttö- ja rakennuslaki soveltuu sujuvoittamisvaihtoehdon käyttöönottamiseen vai edellyttääkö vaihtoehdon käyttöönottamisen lainsäädännön muuttamista. Juridiikan selvitystyöt tilattiin kahdelta konsultilta, Linnunmaa Oy:ltä ja FCG Oy:ltä. Selvitykset julkaistiin vuonna 2018.¹¹

Maisematyölupakäytäntöjen sujuvoittamisen vaihtoehtojen arviointia varten koottiin kriteerejä ohjausryhmätyöskentelynä. Kriteereiksi valittiin seuraavat:

- 1) Mitkä ovat vaihtoehdon kustannukset ja hyödyt?
- 2) Sujuvoittaako vaihtoehto maisematyölupakäytäntöä?
- 3) Turvaako vaihtoehto maisema-arvot ja luontoarvot?
- 4) Turvaako vaihtoehto talousmetsien taloudellisen hyödyntämisen?
- 5) Onko vaihtoehto houkutteleva kunnille?
- 6) Onko vaihtoehto toteutuskelpoinen nykylainsäädännöllä?

Kriteerien mukaisesti analyysi koottiin taulukoksi, jota työstettiin ohjausryhmän kokouksessa marraskuussa 2018. Tällöin todettiin, että haastatteluissa ja lainsäädännöllisissä selvityksissä mukana olleet vaihtoehdot ovat hyviä ja realistisia ja soveltuvat jatkotyöstämiseen ja pilotointiin. Ohjausryhmä täsmensi sanallisesti vaihtoehtoja ja lisäsi mukaan yhden vaihtoehdon, jolla voitaisiin lisätä yhteistyötä ja vuorovaikutusta.

¹¹ Matila, A. et al. 2018. [Maisematyölupamenettelyn sujuvoittaminen ja uudet tavat edistää metsien maisemavarojen turvaamista ja maiseman hoitamista -väliraportti. Tapion raportteja nro 33.](#)

Ohjausryhmän keskustelussa tuotiin esille, että seitsemän keinoa on isohko määrä pilotointia ajatellen. Päädyttiin kuitenkin ottamaan mukaan ne kaikki. Kunnat ovat erilaisia ja siksi tarvitaan monipuolinen valikoima keinoja maisematyölupakäytäntöjen sujuvoittamiseen. Pilotointiin otettiin siten mukaan seuraavat sujuvoittamisen vaihtoehdot:

1. Määritellään vaikutuksiltaan vähäiset metsätalouden toimenpiteet yleiskaavojen M-, MU- ja MY-alueilla kunnan sisäisenä ohjeena
2. Sujuvoitetaan prosessia selkeyttämällä maisematyöluvan hakulomaketta ja kriteerejä
3. Opastetaan maanomistajaa hakemaan maisematyölupaa 10 vuodeksi MRL 143 §
4. Selvitetään maisematyölupakäsittelijöiden koulutus- ja pätevyystarpeet
5. Maisematyölupamenettelyn päätöksenteko siirretään viranhaltijalle ja kartoitetaan tarpeetomat työvaiheet
6. Kaavamuutos tai kaavan päivittäminen tai uudistaminen
7. Lisätään yhteistyötä ja vuorovaikutusta

Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamiseen valittuja vaihtoehtoja pilotoitiin kuntien kanssa kahdessa tilaisuudessa vuonna 2019. Lahdessa järjestettiin työpaja 6.3.2019. Tilaisuudessa oli mukana 18 osallistujaa Hyvinkään, Jyväskylän, Kuopion, Kouvolan ja Lahden kunnista. Osallistujia pyydettiin etukäteen miettimään maisematyölupaprosessin sujuvoittamisen mahdollisuuksia omassa kunnassa ja valitsemaan omaan kuntaan sopivin vaihtoehto.

Hyvinkää, Jyväskylä ja Lahti päättivät määritellä vähäiset toimenpiteet kunnan sisäisenä ohjeena. Lahden pilottityöpajalle järjestettiin osallistujien toivomuksesta jatkotyöpaja ja maastokäynti 28.5.2019.

Toinen työpaja järjestettiin Soinin kunnassa 24.6.2019. Mukana työpajassa oli 16 henkilöä. Soinin kunta teki päätöksen vähäisten toimenpiteiden ohjeen käyttöön ottamiseksi, Kunnanhallituksen päätös 19.8.2019.

Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamista esiteltiin lisäksi Tuusulassa ja Ylöjärvellä.

2.2 Uusia tapoja edistää metsien maisema-arvojen huomioimista

Metsien maisema-arvojen huomioimisen tapoja edistävä osio sisälsi maisema-arvojen turvaamisen ja maiseman hoitamisen edistämisen pohdintaa. Nykytilan kuvaamiseksi selvitettiin nykyisiä tapoja edistää metsien maisema-arvojen huomioimista. Kotimaista kirjallisuutta, tutkimuksia, selvityksiä, hankekuvauksia, oppaita ja suosituksia käytiin pääasiassa läpi viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Näin koottu aineisto jaettiin sisällön mukaan neljään ryhmään.

Ryhmät olivat informaatio-ohjaus (7 lähdettä), tekniset ratkaisut maisema-arvojen tunnistamiseen ja havainnollistamiseen (3 lähdettä), sopimuksellisuuden työkalut sekä maisemasuunnittelu (9 lähdettä) sekä maisema osana elinkeinoa ja maankäyttöä (10 lähdettä). Nykytilan lainsäädännöllisen tilanteen kuvaamiseksi tilattiin Linnunmaa Oy:ltä selvitys, johon sisällytettiin perustuslaki, kansainväliset sopimukset, Unionin oikeus, maankäyttö- ja rakennuslaki, luonnonsuojelulaki ja rikoslaki. Katsauksen Pohjoismaista laati Suomen metsäkeskus.¹²

¹² Matila, A. et al. 2018. [Maisematyölupamenettelyn sujuvoittaminen ja uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen turvaamista ja maiseman hoitamista -väli raportti. Tapion raportteja nro 33.](#)

Lisäksi haastateltiin kuntien kaavoituksen parissa työskenteleviä ammattilaisia ja sidosryhmien edustajia. Haastattelut toteutettiin lokakuussa ja marraskuun alkupuolella 2018. Kaikkiaan haastateltiin 20 henkilöä, joista 11 henkilöä oli kunnista ja 9 sidosryhmän edustajaa. Haastatelluille soitettiin, sovittiin haastattelusta ja lähetettiin kysymykset ennakkoon. Osa haastatelluissa vastasi sähköpostitse ja osa puhelinhaastattelussa. Kartoitusta rajattiin yleiskaavojen M-, MU-, MY- ja VL-alueiden metsiin.

Edellä kuvattua aineistoa hyödynnettiin ohjausryhmän työpajassa 5.2.2019. Työpajaan osallistui 24 henkilöä.

Työpajan tavoitteena oli

- löytää tapoja edelleen työstettäväksi
- lisätä yhteistä näkemystä tavoista
- antaa eväitä kuntien elinvoimaisuudelle metsätalouden monipuolisten mahdollisuuksien hyödyntämisessä

Työpajassa esille tuli seuraavia maisema-arvojen huomioimisen edistämisen tapoja: Vuorovaikutuksen lisääminen; sopimuksellisuus; tietoisuuden lisääminen metsätaloudesta ja metsänhoidosta; kuntien antamat suositukset ja neuvonta; vaihtoehtoanalyysit; aluesuunnittelu; paikkatietoanalyysi; julkinen rahoitus kuten luonnonhoidossa; eri kaavatasojen korvausvelvoitteet; visualisoinnit ja käytännön osaamiseen panostaminen.

Työpajassa priorisoitiin näistä kolme uutta tapaa seuraavasti:

- Vuorovaikutuksen lisääminen
- Sopimuksellisuus
- Tietoisuuden lisääminen metsätaloudesta ja metsänhoidosta

Maisema-arvojen huomioimisen edistämisen tavoista järjestettiin työpaja kunnille Lahdessa 12.9.2019. Työpajassa oli 15 osallistujaa. Kunnista edustettuina olivat Lahti, Hollola, Orimattila ja Heinola. Mukana oli myös Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Alhaisen Kirilän yhteismetsä.

Lahden työpajassa pohdittiin kolmea uutta tapaa seuraavien kysymysten kautta:

A. Mitkä ovat kunnan tavoitteet maisema-arvojen huomioimisen edistämiseen?

Vastauksina tuotiin esille: Lähtökohtana on ihmisen ja ympäristön hyvinvointi. Ei valituksia kunnalle omista eikä muiden hakkuista.

B. Mitkä ovat kuntalaisten tavoitteet maisema-arvojen huomioimisen edistämiseen?

Vastauksina tuotiin esille: Eri ulkoilulajien harrastajat ja ulkoilulajiryhmien erilaiset tavoitteet. Yksityismetsiin ohjattu virkistyspaine tulee ohjata reiteille.

C. Mitkä ovat maanomistajien tavoitteet maisema-arvojen huomioimisen edistämiseen?

Vastauksina tuotiin esille: Maanomistajalle toimenpiteiden tulee olla taloudellisesti kannattavia. Metsänomistajan tavoitteet maisemalle voivat olla erilaiset ja sijoittua eri paikoille kuin virkistyskäyttäjällä. Metsätalouden tarkoituksena hoitaa metsää ja käyttää sitä taloudellisesti hyödyksi. Metsämaisemassa ja metsien talouskäytössä ei ole välttämättä ristiriitaa.

D. Mitä hyötyjä tavoitellaan?

Vastauksina tuotiin esille: Yleinen tyytyväisyys ja valitusten väheneminen. Löydettäisiin win-win -tilanne ja siten molemminpuolinen hyöty. Kunnan intressissä, että yleiskaavan sisältövaatimukset täyttyvät.

E. Missä tilanteissa ja metsäkohteissa voidaan tehdä yhdessä? Missä ja millaisissa metsäkohteissa tarvittaisiin erityisesti kolmen uuden tavan käyttöä? Missä ovat kipukohdat?

Vastauksina tuotiin esille: Vuoropuhelu maanomistajan kanssa. Kunta ja maanomistaja voisivat pohtia yhdessä, miten tietyllä kohteella maisema voitaisiin paremmin huomioida.

F. Millä yksittäisillä toimenpiteillä tai keinoilla voidaan ottaa käyttöön tapoja maisema-arvojen huomioimisen edistämiseen?

Vastauksina tuotiin esille: Henkilöiden sekä eri alojen toiminnan ja tavoitteiden tunteminen lisää yhteisymmärrystä. Vuorovaikutuksen painottaminen kaavaprosessin alkuvaiheeseen. Aina ei tarvita virallisia palavereja vaan ”yhteiset kahvitteluhetket”.

Työpajan hyvä anti hyödynnettiin esitteiden ja koulutusaineistojen laadinnassa.

2.3 Viestintä

Tiedotteet ja verkkosivut

Hankkeessa tavoiteltiin avointa tiedottamista. Tiedotteiden sisällöt käytiin läpi ohjausryhmässä ja näin varmistettiin laaja ja moniääninen keskustelu sisällöistä. Yhteensä lähetettiin neljä Tapion tiedotetta:

Tiedote 14.12.2020 → Kunnat valmiita sujuvoittamaan metsätalouden maisematyölupamenettelyä

Tiedote 2.4.2020 → Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamiseen uusia keinoja, tietoa ja koulutusta

Tiedote 31.1.2019 → Puiden kaatamisen maisematyölupamenettelyä voidaan sujuvoittaa

Tiedote 9.11.2018 → Maisematyölupamenettelyä halutaan sujuvoittaa ja löytää uusia tapoja edistää metsien maisema-arvojen turvaamista

Tiedotteet julkaistiin myös sosiaalisen median kanavissa. Sosiaalista mediaa käytettiin myös koulutusten ja esitteiden markkinointiin. Hankkeella oli verkkosivut [Tapion verkkosivuilla](#) ja sinne on koottu hankkeen kirjalliset tulokset. Hankkeen väliraportti julkaistiin Tapion raportteja nro 33 ja loppuraportti Tapion raportteja nro 43.

Hankkeesta on kerrottu myös piloteissa ja pilottikuntien kartoituksen yhteydessä sekä Suomen metsäkeskuksen järjestämissä tilaisuuksissa ja tiedotteissa.

2.4 Hankkeen hallinnointi

Maa- ja metsätalousministeriö myönsi vuonna 2018 rahoituksen kolmivuotiselle Metsät ja kaavoitus -hankkeelle.

Projektiryhmässä ovat olleet projektipäällikkönä ympäristötalouden asiantuntija Tommi Tenhola Tapiosta, jäsenenä metsäasiantuntija Airi Matila Tapiosta ja projektipäällikkö Mika Salmi Suomen metsäkeskuksesta ja asiantuntijoina MTK ry:n Hannu Ripatti, Anna-Rosa Asikainen ja Leena Kristeri. Hankkeen aineistojen graafisesta suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi asiantuntija Essi Lahti Tapiosta.

Projektiryhmä on kokoontunut noin kuukauden välein. Projektiryhmä on valmistellut ohjausryhmän kokouksia, käsitellyt työpajojen materiaaleja sekä esitteiden, koulutusaineistojen ja raporttien käsikirjoitusluonnoksia.

Hankkeen ohjausryhmässä olivat mukana maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto, Espoon kaupunki, Lahden kaupunki, Porvoon kaupunki, Suomen metsäkeskus, Metsäteollisuus ry, Metsähallitus Metsätalous Oy, MTK ry ja Tapio Oy. Ohjausryhmä kokoontui yhteensä yhdeksän kertaa: 24.9.2018, 27.11.2018, 4.4.2019, 3.10.2019, 9.12.2019, 7.2.2020, 13.3.2020, 18.9.2020 ja 10.12.2020.

Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen esitteen ensimmäinen käsikirjoitusluonnos käsiteltiin ohjausryhmän kokouksessa 3.10.2019 ja käsikirjoitus saatiin valmiiksi keväällä 2020. Uudet tavat edistää maisema-arvojen huomioimista -esitettä koottiin loppuvuodesta 2019 alkaen ja se saatiin valmiiksi ohjausryhmän kommentointien jälkeen keväällä 2020.

3 Tulokset

3.1 Esitteet

Hankkeessa laadittiin kaksi esitettä: Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi – esite (Liite 1) ja Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista -esite (Liite 2). Esitteet on tarkoitettu kuntien johdon, viranhaltijoiden, luottamushenkilöiden sekä metsäalan toimijoiden ja metsänomistajien käyttöön. Ne julkaistiin myös ruotsinkielisenä. Esitteet voi ladata Tapion verkkosivuilta.

Maisematyöluvan sujuvoittamisen esite kannustaa lisäämään yhteistyötä kuntien, metsäalan toimijoiden ja metsänomistajien kesken. Kuntia kannustetaan käymään läpi nykyiset käytännöt ja arvioimaan onko tarvetta kehittää omaa toimintaa.

Maisema-arvojen esitteessä paneudutaan maisema-arvojen huomioimisen edistämisen keinoihin. Esitteessä kuvatut menetelmät ovat yhteistyö ja vuorovaikutus sekä sopimukset. Menetelmiä voidaan hyödyntää jo ennen kaavaprosessin käynnistämistä ja sen aikana.

Esitteiden sisällöt

Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi

- Taustaksi
- Toteutus kunnassa
- Kuusi keinoa sujuvoittamiseen
- Valtakunnallinen kehittäminen
- Taustatietoa hankkeesta

Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista

- Taustaksi
- Yhteistyö ja vuorovaikutus maiseman huomioimisen edistäjänä
- Maiseman huomioimisen edistäminen sopimuksella
- Oppaita maisema-arvojen huomioimiseen

3.2 Alueelliset koulutustilaisuudet

Koulutustilaisuudet

Hankkeen tuloksia esiteltiin Suomen metsäkeskuksen järjestämissä koulutustilaisuuksissa. Koulutukset koostuivat kahdesta pilottikoulutuksesta (Taulukko 1) ja kymmenestä webinaarista (Taulukko 2). Tilaisuuksiin kutsuttiin kuntien maisematyölupakäsittelijät, maankäytön suunnittelijat, kuntapäätäjät

ja metsäalan toimijoita. Kuntien yhteystiedot kerättiin verkkosivuilta ja metsäalan toimijoiden kutsut lähetettiin Metsäkeskuksen alueellisille toimijalistoilta. Yhteensä 252 kuntaan lähti noin 1900 kutsua. Metsäalan toimijoista ei ole yhtä tarkkaa tilastointia, mutta kutsuttuja oli arviolta noin 1000.

Webinaarien tavoitteena oli jalkauttaa hankkeen tuloksia, viestiä hankkeen tuloksista ja kertoa maisematyöluvan sujuvoittamisen mahdollisuuksista ja maisema-arvojen huomioimisen edistämisen tavoista. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 363 henkilöä. Webinaarit järjestettiin alueellisesti niin, että webinaariin kutsuttiin osallistujia yhdestä tai useammasta sijainniltaan läheisestä maakunnasta.

Taulukko 1. Pilottien ajankohdat, ilmoittautuneet ja osallistuneet.

Alue	Pvm.	Ilmoittautuneet	Osallistuneet
Pilotit			
Helsinki	26.2.2020	13	11
Jyväskylä	11.3.2020	13	11
Yhteensä		26	22

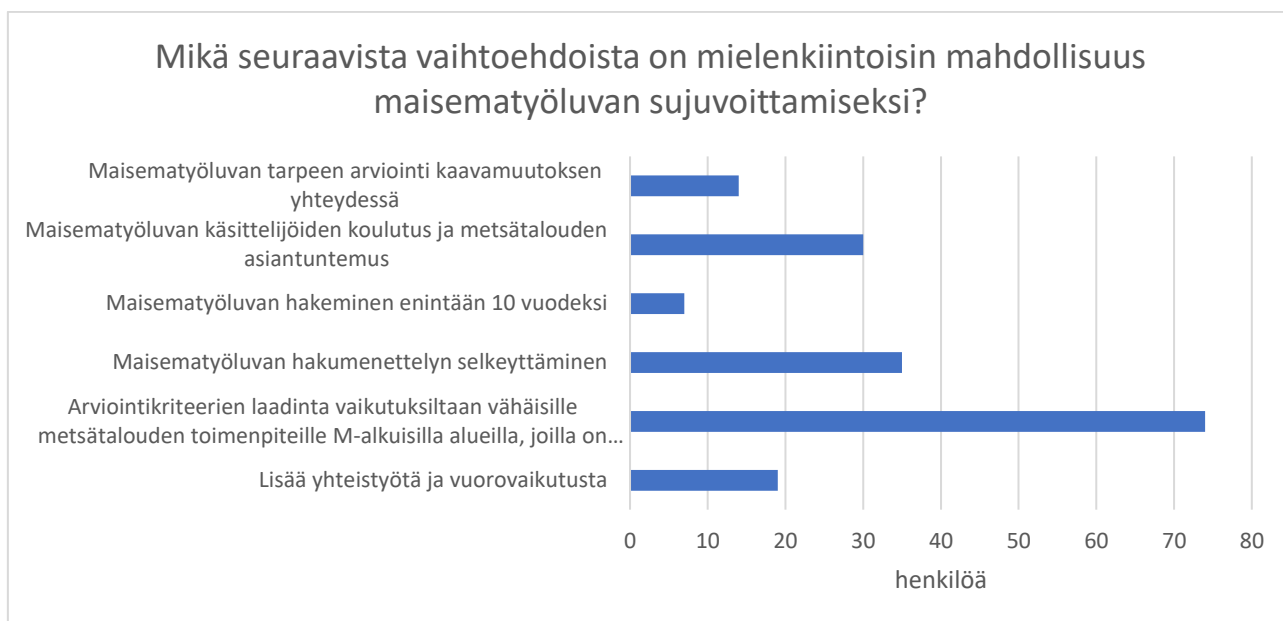
Taulukko 2 Webinaarien alueet, ajankohdat, ilmoittautuneet ja osallistuneet.

Alue	Pvm.	Ilmoittautuneet	Osallistujat
Pilotit			
Helsinki	26.2.2020	13	11
Jyväskylä	11.3.2020	13	11
Yhteensä		26	22

Alue	Pvm.	Ilmoittautuneet	Osallistujat
Lappi	22.4.2020	24	21
Keski-Suomi	29.4.2020	18	12
Varsinais-Suomi	20.5.2020	32	26
Pohjois-Pohjanmaa	27.5.2020	48	36
Pohjois-Savo	10.6.2020	38	27
Kainuu	23.9.2020	24	14
Kymenlaakso/Etelä-Karjala	15.10.2020	82	54
Uusimaa/Häme/Etelä-Pohjanmaa	28.10.2020	45	34
Satakunta/Pirkanmaa/Varsinais-Suomi	17.11.2020	141	119
Pohjanmaa (ruotsinkielinen)	16.12.2020	22	20
Yhteensä		474	363

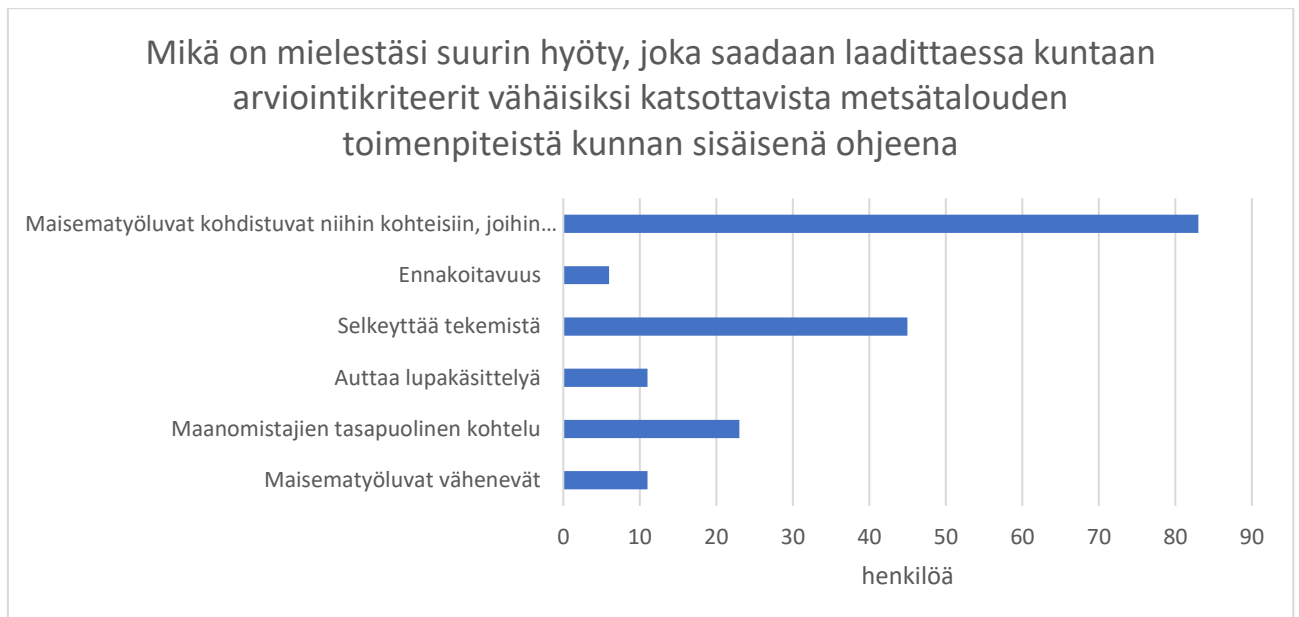
Kysely maisematyöluvan sujuvoittamisesta

Alueellisissa koulutustilaisuuksissa kysyttiin osallistujien näkemyksiä maisematyöluvan sujuvoittamisen mahdollisuuksista. Mielenkiintoisimmaksi vaihtoehdoksi sujuvoittaa maisematyölupaa osallistujat näkivät arviointikriteerien laadinnan vaikutuksiltaan vähäisille metsätalouden toimenpiteille M-alkuisilla alueilla, joilla on voimassa puiden kaatamista koskeva toimenpiderajoitus (Kuva 1).



Kuva 1. Mielenkiintoisimmat mahdollisuudet maisematyöluvan sujuvoittamiseksi.

Pilottikoulutuksissa tehtyjen ryhmätöiden perusteella arviointikriteerien laadinta maa- ja metsätalousvaltaisille alueille oli suosituin menetelmä maisematyöluvan sujuvoittamiseksi. Webinaareissa tiedusteltiin, mikä olisi osallistujan mielestä suurin hyöty, joka saadaan laadittaessa kuntaan arviointikriteerit vähäisiksi katsottavista metsätalouden toimenpiteistä kunnan sisäisenä ohjeena. Merkittävimäksi hyödyksi nähtiin, että maisematyöluvut kohdistuvat niihin kohteisiin, joihin oikeasti tarvitaan (Kuva 2). Kysyttiin myös, mikä on merkittävin asia, joka hidastaa tai estää kuntaa käynnistämään arviointikriteerien laadintaa vähäisiksi katsottavista metsätalouden toimenpiteistä kunnan sisäisenä ohjeena. Merkittävimäksi hidastavaksi tekijäksi nousi osaamisen puute valmistelussa (Kuva 3).

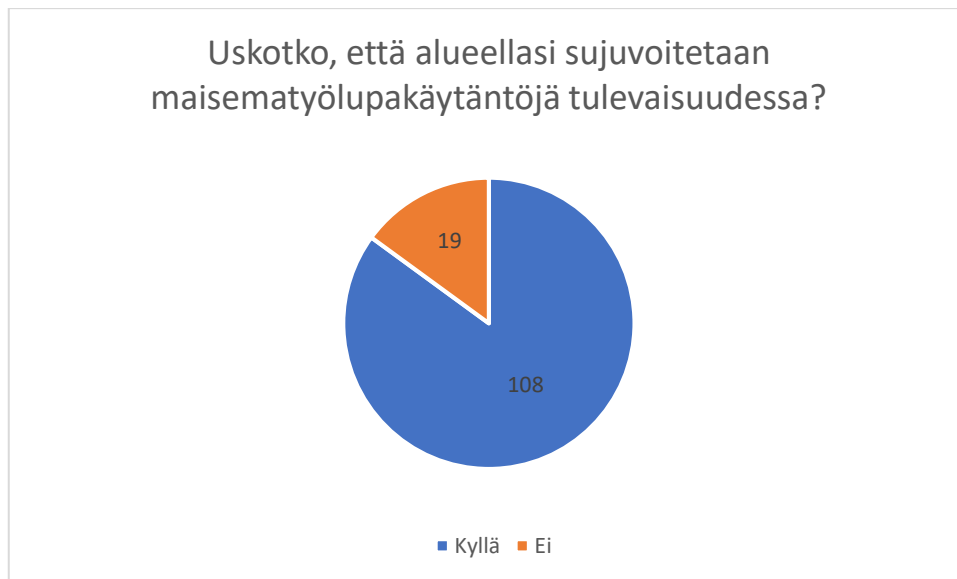


Kuva 2. Suurin hyöty laadittaessa kuntaan arviointikriteerit vähäisiksi katsottavista metsätalouden toimenpiteistä.



Kuva 3. Merkittävin asia, joka hidastaa tai estää kuntaa käynnistämään arviointikriteerien laadintaa vähäisiksi katsottavista metsätalouden toimenpiteistä kunnassa.

Kysyimme myös näkemyksiä uskovatko osallistuja, että alueella sujuvoitetaan maisematyölupakäytäntöjä tulevaisuudessa. Suurin osa näki, että maisematyölupaa tullaan tulevaisuudessa sujuvoittamaan.



Kuva 4. Näkemys maisematyöluvan sujuvoittamisesta tulevaisuudessa.

Kysely uusien tapojen edistämiseksi metsien maisema-arvojen huomioimisessa

Alueellisissa koulutustilaisuuksissa kysyimme, miten yhteistyötä ja vuorovaikutusta olisi hyvä lähteä viemään eteenpäin maisema-arvojen huomioimisen edistämiseksi. Osallistujat vastasivat avoimeen kysymykseen ja esiin nousi muun muassa, että kaikki toimijat olisi hyvä saada yhteisen pöydän äärelle keskustelemaan maisema-arvojen huomioimisesta. Usein nostettiin esille maisema-arvojen, että maisema-arvot tulee tunnistaa ja että tähän tarvitaan maisemaselvitysten, sisältäen taloudelliset vaikutukset, tekemistä. Tärkeänä nähtiin myös, että selvitysten tekemiseen ja maisema-arvojen huomioimiseen otetaan maanomistajat mukaan. Nähtiin myös, että Suomen metsäkeskuksen rooli yhteistyön ja vuorovaikutuksen kehittämisessä tulisi olla aktiivisempi. Kun maisema-arvot on tunnistettu, tulisi pohtia hakkuiden vaikutusta maisemaan ja nostaa esiin toimivia käytäntöjä maiseman huomioimisessa. Koulutus maisema-arvojen huomioimisesta nähtiin myös merkittävänä toimenpiteenä.

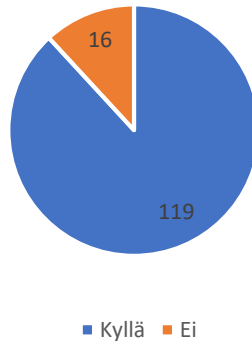
Haasteiksi nostettiin ulkopaikkakuntalaisten maanomistajien osallistaminen ja miten esimerkiksi mökin omistaja saa tiedon naapurin suunnittelemista hakkuista.

Tiedustelimme myös, mitä tietoja tarvitaan, kun metsien maisema-arvoja huomioidaan yleiskaavatyön yhteydessä. Ehdotettiin, että kunta kutsuisi koolle maanomistajat ja toimijat. Tilaisuudessa keskusteltaisiin yhdessä toiveista ja tavoitteista ja sovittaisiin, kuinka asioita lähdetään yhdessä viemään eteenpäin. Monipuolinen vuorovaikutus koettiin tärkeäksi. Nähtiin myös, että maisema-arvot tulisi selvittää suunniteltavan alueen osalta.

Kysyttäessä, minkälaisilla kohteilla maisema-arvojen huomioimista tulisi kehittää nähtiin, että tärkeimpiä alueita ovat vesistöjen läheisyydet, mäkien laet ja virkistys- ja retkeilyalueet. Esille nostettiin myös, että kaavoituksen yhteydessä ei ainoastaan ole tavoitteena turvata maisema-arvoja vaan myös luontoarvot täytyy selvittää ja huomioida.

Viimeisenä kysyimme, näkivätkö osallistujat tarvetta laajemmalle yhteistyölle ja vuorovaikutukselle maisema-arvojen huomioimisessa. Merkittävin osa vastaajista näki yhteistyön ja vuorovaikutuksen laajentamiselle tarvetta (Kuva 5).

Näetkö tarvetta laajemmalle yhteistyölle ja
vuorovaikutukselle maisema-arvojen
huomioimisessa alueellasi?



Kuva 5. Yhteistyön ja vuorovaikutuksen tarve maisema-arvojen huomioimisessa.

3.3 Koulutusaineistot

Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi (Liite 3) ja Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista (Liite 4) –koulutusaineistot on suunnattu tilanteisiin, kun pohditaan kunnan ja metsänomistajien yhteistyön lisäämistä. Koulutusaineistot soveltuvat esimerkiksi tiiviin puheenvuoron pitämiseen. Koulutusaineistot julkaistiin myös ruotsinkielisenä. Koulutusaineistot voi ladata Tapion verkkosivuilta.

Koulutusaineistoista voidaan koota kunkin kunnan tilanteeseen sopiva kokonaisuus esimerkiksi täydentämällä kuntakohtaisilla tiedoilla. Tarkoituksena on, että valtakunnalliset koulutusaineistot antavat ideoita jokaiselle kunnalle oman toiminnan sujuvoittamiseen ja yhteistyön vahvistamiseen. Koulutusaineistojen tueksi on syytä perehtyä esitteisiin, joissa koulutusaineistoja tarkemmin kuvataan yhteistyön mahdollisuuksia.

Koulutusaineistojen sisällöt

Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi

- Tausta
- Sujuvoittamisen vaiheet kunnassa
- Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen kuusi keinoa

Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista

- Tausta
- Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista
- Yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella metsien maisema-arvojen huomioimiseen
- Tavoitteiden ja maisema-arvojen tunnistaminen ja yhteensovittaminen
- Oppaita metsänkäsittelytapojen maisema-arvojen huomioimiseen
- Maiseman huomioiminen sopimuksella
- Maiseman huomioimisesta aiheutuvia kustannuksia

3.4 Loppuseminaari

Hankkeen loppuseminaari järjestettiin 18.11.2020 webinaarina. Tilaisuuteen osallistui noin 130 henkilöä. Suurin osa osallistujista oli kunnista ja kaupungeista mutta myös metsäala oli tilaisuudessa hyvin edustettuna.

Seminaarissa kerrottiin hankkeen tuloksista ja niiden jalkauttamisesta. Seminaarissa luotiin katsetta myös tulevaan maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen ja metsätalouden ja muun maankäytön yhteensovittamisen näkökulmasta.

Seminaarin ohjelma

- Seminaarin avaus. Kaavoitus tukee metsäelinkeinon mahdollisuuksia, Kansallisen metsästrategian tavoitteet — erityisasiantuntija **Niina Riissanen**, maa- ja metsätalousministeriö
- Metsät ja kaavoitus -hankkeen tulokset — metsäasiantuntija **Airi Matila**, Tapio ja projektipäällikkö **Mika Salmi**, Suomen metsäkeskus
- Maisematyölupamenettelyn sujuvoittaminen käytäntöön:
 - Case Lahden kaupunki — metsäpäällikkö **Anna-Maaria Särkkä**, Lahden kaupunki
 - Kuntaliiton näkökulma tulosten jalkauttamiseksi — kehittämispäällikkö **Anne Jarva**, Suomen kuntaliitto
 - Maanomistajan näkökulma — lakimies **Leena Kristeri**, MTK ry
 - Metsäteollisuuden näkökulma — metsäasiantuntija **Anu Islander**, Metsäteollisuus ry
- Maisematyölupa maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa — ympäristöneuvos **Antti Irjala**, ympäristöministeriö
- Keskustelu
- Yhteenvedo, metsätalouden ja muun maankäytön yhteensovittaminen — yksikön päällikkö **Marja Kokkonen**, maa- ja metsätalousministeriö

4 Jatkokehittäminen

4.1 Jatkokehitysideoiden kerääminen

Jatkokehittämisen aiheita oli hankkeen aikana tullut esille keskusteluissa, haastatteluissa, kokouksissa ja muissa yhteyksissä. Syyskuun lopussa 2020 ohjausryhmän kokouksessa käsiteltiin jatkokehittämisen ideoita. Kokouksessa oli esillä kahdeksan ideaa otsikkomuodossa. Ideat olivat seuraavat:

- Metsälain ja maankäyttö- ja rakennuslain yhteensovittaminen
- Metsätalouselinkeinon edistäminen kaavoitusalueilla
- Valtakunnallinen ja paikallinen yhteistyö metsätalouden ja kaavoituksen yhteensovittamisessa
- Metsät maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksessa
- Kaavojen digitalisointi ja metsätietojärjestelmät
- Maisematyölupamenettelyn yhtenäistäminen
- Kaavan metsätaloudellisten vaikutusten arvioinnin lisääminen
- Metsien maisemanhoidon toimenpiteet

Kolme ideaa valittiin jatkotyöstämiseen. Ideoita jalostettiin ohjausryhmän viimeisessä kokouksessa 10.12.2020. Jatkotyöstämiseen valittiin seuraavat ideat:

- Yleiskaavan metsätaloudellisten vaikutusten arvioinnin lisääminen
- Maisematyölupamenettelyn valtakunnallinen yhtenäistäminen
- Kaavojen digitaaliset tiedot metsätietojärjestelmiin

4.2 Yleiskaavan metsätaloudellisten vaikutusten arviointi

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä säädetään, että kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.

Tapion tekemässä kyselyssä huhtikuussa 2015 selvitettiin metsäalan toimijoiden ja kuntien kaavoitus-työssä toimivien näkemyksiä yleiskaavan metsätaloudellisten vaikutusten arvioinneista. Vastausten perusteella yleiskaavasta metsätaloudelle aiheutuvien vaikutusten arviointi on ollut vaihtelevaa.¹³

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö rahoittivat metsävaikutusten arvioinnin kehittämiseksi pilotteja¹⁴ 2017-2018. Pilotteina olivat Kuusamon Muojärven rantayleiskaava, Kainuun

¹³ [Matila et. al. 2015. Metsätalouden näkökulmia yleiskaavamerkintöihin ja -määräyksiin sekä maisematyölu-
paan.](#)

¹⁴ Haataja, J. 2018. [Metsätalouden näkökulmia kaavoitukseen ja kaavojen vaikutuksiin.](#) Luento.

maakuntakaava, Jämsän taajamayleiskaava ja metsätalouden huomioiminen Kuhmalahden kaavoissa. Loppuseminaarissa¹⁵ esiteltiin tulokset 10.12.2018.

Luonnonvarakeskus on julkaissut selvityksen metsätalousvaikutusten arvioinnin kehittämisestä kaavoituksessa¹⁶. Sen kehittämästä verkkopalvelusta voi hakea yhteismitallista tietoa maakunnittain maankäyttöpäätösten vaikutuksista erilaisiin ekosysteemipalveluihin¹⁷. Suomen metsäkeskus on toteuttanut maakuntakaavojen metsävaikutusten arviointeja¹⁸.

Laadittavia yleiskaavoja varten on arvioitu metsätaloudellisia vaikutuksia. Luonnonvarakeskus laati arvioinnin¹⁹ suojelumerkintöjen merkinnöistä Tuusulan kunnan yleiskaavaan. Tapion laskentapalvelussa²⁰ arvioidaan metsätalouksikäytössä olevan pinta-alan muutoksia, vaikutuksia hakkuutuloihin ja -kertymiin sekä maisematyölupavaatimusmenettelyn vaikutuksia metsänomistajien metsätalouden harjoittamiseen.

Kehittämisidea

Mallin kehittäminen yleiskaavan metsätaloudellisten vaikutusten arvioimiseksi. Malli soveltuu esimerkiksi kunnan tai ostopalveluna toteutettavaksi työksi. Malli sisältäisi myös vaikutusten sanallista kuvausta esimerkiksi oikeudellisista ja toiminnallisista vaikutuksista. Tulokset esitettäisiin karttoina ja taulukoina koko alueelle summalukuina ja keskiarvoina hehtaaria kohden. Tulokset esitettäisiin taloudellisina vaikutuksina. Yhteistyö ja vuorovaikutus yleiskaavan laadinnan yhteydessä kunnan ja metsänomistajien kesken on oleellinen osa vaikutusten arviointia.

Tietojen perusteella kullakin metsänomistajalla olisi mahdollisuus arvioida, millaisia ovat suunniteltujen yleiskaavamerkintöjen ja mahdollisten yleiskaavamääräysten vaikutukset hänelle niin taloudellisesti kuin metsäomaisuuden käytön osalta. Tähän kehitystyöhön tulee liittää karttatieto tai muu tieto laadinnasta olevista kaavoista.

4.3 Maisematyölupamenettelyn yhtenäistäminen

Taustaa

Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamista on kehitetty kuntakohtaisesti. Kaikkien osapuolten kannalta olisi sujuvampaa, jos maisematyölupaa voitaisiin hakea samankaltaisilla tiedoilla koko Suo-

¹⁵ Maa- ja metsätalousministeriön verkkosivu. [Metsävaikutusten arvioinnin kehittäminen kaavoituksessa](#). Loppuseminaari.

¹⁶ Kärkkäinen, L. et al. 2017. [Metsätalousvaikutusten arvioinnin kehittäminen kaavoituksessa](#). Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 43/2017. Luonnonvarakeskus.

¹⁷ Luonnonvarakeskuksen verkkosivu. [Uudesta verkkopalvelusta tietoa miten maankayttopaatokset vaikuttavat puuntuotantoon ja muihin ekosysteemipalveluihin](#). Uutinen 17.6.2020.

¹⁸ Niskanen, J. 2018. [Esimerkkejä Suomen metsäkeskuksen tekemistä maakuntakaavojen metsävaikutusten arvioinneista](#). Luento 10.12.2018.

¹⁹ Haakana et al. 2018. [Tuusulan yleiskaavan 2040 suojelumerkintöjen metsätalousvaikutusten arviointi](#).

²⁰ Tapio-verkkosivu. [Laskentapalvelut](#).

messä. Valtakunnallisessa Suomi.fi -verkkopalvelusta on tietoa kansalaisten elämäntilanteisiin ja yritysten elinkaaren vaiheisiin. Sivustolla saa toimintaohjeita asioiden hoitamiseen ja sinne on koottu kunnittain tietoa esimerkiksi maisematyöluvan hakemisesta.²¹

Metsään.fi palvelusta voidaan lähettää metsäviranomaiselle metsänkäyttöilmoituksia ja muita asiakirjoja. Vastaavasti voitaisiin rakentaa yhteys kuntien järjestelmiin maisematyöluvan hakemisen osalta.

Kehittämisehdotus

Maisematyölupahakemuksen valtakunnalliset sisältövaatimukset sujuvoittaisivat viranomaisten työtä ja yhdenmukaistaisivat metsänomistajien asemaa. Valtakunnallisesti tarvittaisiin yhtenäisempää menettelyä maisematyöluvan hakemista varten. Esimerkiksi sähköinen valtakunnallinen hakulomake toisi kaikille sujuvuutta. Maisematyöluvan käsittelyä kunnassa sujuvoitaisi, mikäli hakijalla olisi mahdollisuus lähettää kuntaan toimenpidekuviot paikkatietona. Korvauskäytännön selkeyttämiseksi tarvitaan laskuri tuottamaan tietoa maisematyöluvan vaikutuksista toimenpiteen talouteen ja muihin vaikutuksiin.

Digitaalinen päivittyvä karttapaikka voimassa olevien yleiskaavojen maisematyölupa -alueista nopeuttaisi tiedonhakua ja vähentäisi neuvonnan tarvetta. Yhteistyö ja vuorovaikutus valtakunnallista maisematyölupamenettelyn yhtenäistämistä on oleellista kunnan ja metsänomistajien välillä maisemassa vähäisten toimenpiteiden tunnistamiseksi.

4.4 Kaavojen digitaaliset tiedot metsätietojärjestelmiin

Taustaa

Ympäristöministeriössä on käynnissä syksyllä 2020 asema- ja yleiskaavojen tietomallit –projekti, jossa määritellään kansalliset tietomallit asema- ja yleiskaavoille. Projektissa määriteltäviä tietomalleja tullaan hyödyntämään muun muassa kaavatiedon hallinnassa uudessa rakennetun ympäristön tietojärjestelmässä. Yhteisten tietomallien avulla voidaan varmistaa tiedon yhteentoimivuus ja hyödynnettävyys eri järjestelmissä ja rekistereissä.^{22 23}

Metsätietojärjestelmä on työväline, joka on tarkoitettu metsäsuunnitelmien, leimikkosuunnitelmien ja tila-arvioiden tekemiseen, metsätöiden hallintaan sekä metsäomaisuuden ylläpitoon²⁴. Metsätietoja standardoidaan, jotta metsäalan toimijat voivat kehittää ja käyttää yhteentoimivia tietojärjestelmiä.²⁵

²¹ [Suomi.fi-verkkosivu.](#)

²² Otakantaa-verkkosivu. [Yleis- ja asemakaavojen tietomallit.](#)

²³ Ympäristöministeriö-verkkosivu. [Yleis- ja asemakaavojen tietomallit](#)

²⁴ Kuutio-verkkosivu. [Ajankohtaista.](#)

²⁵ [Metsätietostandardi-verkkosivu.](#)

Kehittämisidea

Tässä tietomallityössä luotaisiin standardoidut, vakionmuotoiset kaavamääräykset ja oikeusvaikutukset tietojärjestelmään koskien metsien käyttöä, jolloin kaikki Suomen metsänomistajat tulisivat tasapuolisesti kohdelluiksi ja epätietoisuutta ja tulkinnanvaraisuutta pääsisi syntymään mahdollisimman vähän.

Tässä kehitystyössä tarvitaan yhteistyötä ja vuorovaikutusta siitä, että yhdessä saadaan muotoilua eri osapuolille ymmärrettävät ja konkreettiset määritelmiä kaavamääräyksistä ja niiden oikeusvaikutuksista. Työn tuloksena saataisiin tiedonvälitys kaavoituksen ratkaisuihin siirrettyä metsäalan toimijoiden tietojärjestelmiin. Metsätietostandardit ovat tärkeitä malleja huomioon otettavaksi ja käytettäväksi. Tarpeen on myös saada tietoon missä kaavoitus on meneillään.

Liitteet

Liite 1. Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi -esite

Liite 2. Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista -
esite

Liite 3. Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi -koulutusai-
neisto

Liite 4. Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista -
koulutusaineisto

TAPIO 

Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi

 metsäkeskus

 Maa- ja metsätalousministeriö

Sisältö

Taustaksi	3 – 4
Tavoitteena sujuva maisematyölupa- menettely ja maiseman huomioiminen	
Muutoksia lainsäädännössä	
Toteutus kunnassa	5 – 6
Kehittämistarpeet ovat kuntakohtaisia	
Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen vaiheet	
Kuusi keinoa sujuvoittamiseen	7 – 14
Lisää yhteistyötä ja vuorovaikutusta	
Tarvitaanko lupaa? – selkeyttä ohjeilla	
Selkeyttä menettelyn vaiheisiin	
Voimassaoloaika vastaamaan tarvetta	
Metsätalousosaamisen varmistaminen	
Tilannearvio kaavamuutoksen yhteydessä	
Valtakunnallinen kehittäminen	15
Taustatietoa hankkeesta	16



Tavoitteena sujuva maisematyölupamenettely ja maiseman huomioiminen

Maankäytön suunnittelulla sovitetaan yhteen alueiden eri käyttötarkoituksia. Kunnat laativat yleiskaavoja alueiden käytön järjestämiseksi ja ohjaamiseksi maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon muun muassa maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen.

Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050:ssa¹ esitetään kehitettäväksi maankäytön suunnittelua ja kaavoitusta siten, että niillä tuettaisiin metsien monipuolista käyttöä liiketoimintatarkoituksissa. Maa- ja metsätalousministeriön tilaamassa selvityksessä tuotiin esille tarve maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n maisematyölupa-menettelyn sujuvoittamiselle metsätalouteen varatuilla alueilla².

Ympäristöministeriön tilaamassa selvityksessä todettiin myös tarve maisematyölupamenettelyn kehittämiseksi³.



Tässä esitteessä tehdään tunnetuksi maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen mahdollisuuksia yleiskaavoissa metsätalouteen varatuilla alueilla. Esite on tuotettu kuntien johdon, viranhaltijoiden, luottamushenkilöiden sekä metsäalan toimijoiden ja metsänomistajien käyttöön.

Esite toimii kuntien maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen tukena ja kannustaa lisäämään yhteistyötä kuntien, metsäalan toimijoiden ja metsänomistajien kesken.

Lähteet:

¹ Maa- ja metsätalousministeriö 2014. Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050.

² Matila, A. ym. 2015. Metsätalouden näkökulmia yleiskaavamerkintöihin ja -määräyksiin sekä maisematyölupaan.

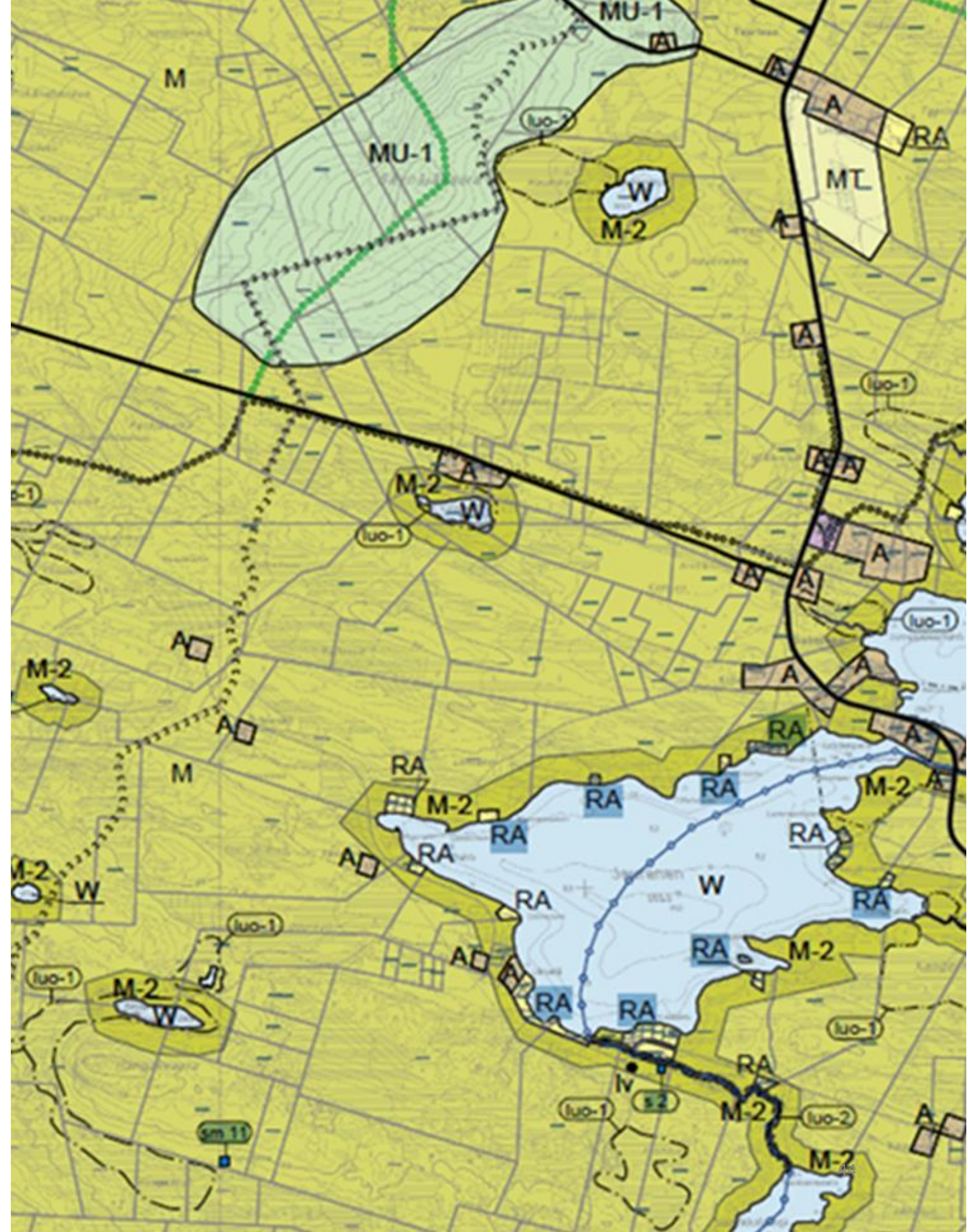
³ Huhtinen, T. & Vainio, A. 2016. Metsämaa kaavoituksessa.

Muutoksia lainsäädännössä

Maisematyölupaa koskevien säännösten soveltamisalaa muutettiin maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella vuonna 2017. Lakimuutoksen jälkeen maisematyölupaa ei voi määrätä puiden kaatamiseen 1.5.2017 jälkeen hyväksytyssä yleiskaavassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi osoitetulla alueella.

Lakimuutos ei vaikuta ennen 1.5.2017 hyväksyttyihin yleiskaavoihin. Näitä on Suomessa noin 2000 kappaletta. Yleiskaavoissa voi olla määräys, että maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman maisematyölupaa. Lupaa ei tarvita vaikutuksiltaan vähäisiin toimenpiteisiin.

Jokaisessa kunnassa kannattaa selvittää, onko maisematyölupamenettelyn sujuvoittamiselle tarvetta puiden kaatamiseen liittyen. Näin varmistetaan metsätalouden harjoittamisen sujuminen.



Kehittämistarpeet ovat kuntakohtaisia

Maisematyölupamenettelyn nykytila ja kehittämisen tarpeet ovat kuntakohtaisia. Onkin hyvä miettiä menettelyn nykytilaa ja arvioida erilaisten sujuvoittamisen mahdollisuuksien hyötyjä ja soveltuvuutta oman kunnan toimintaan.

Nykytilan arvioinnin perusteella voidaan tunnistaa maisematyölupamenettelyn kehittämisellä saavutettavia hyötyjä. Näitä voivat olla esimerkiksi hallinnollisen toimintatavan selkiyttäminen, maisematyölupamenettelyn vaiheiden sujuvoittaminen ja käytetyn työajan väheneminen.

Maanomistajalle maisematyöluvasta aiheutuvia kustannuksia ovat luvan hinta, naapureiden kuuleminen ja käytettävä työpanos. Lisäksi luvan ehdot voivat sisältää rajoituksia metsien käytölle, kuten esimerkiksi hakkuille, jolloin aiheutuu hakkuutulojen menetyksiä.

Muita kustannuksia voi tulla muun muassa hakkuiden viivästymisestä. Nämä kustannukset jäävät maanomistajan vastuulle kokonaan. Kunnalle kustannuksia maisematyöluvasta aiheutuu pääasiassa lupakäsittelijöiden työpanoksesta.



Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen vaiheet

Oheiseen kaavioon on kuvattu vaihteita, joiden avulla maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen tarvetta ja mahdollisuuksia voidaan arvioida. Tämä auttaa myös esimerkiksi paikallisen kehittämisen aikatauluttamista sekä yhteistyötä.



Kuusi keino maisematyölupamenettelyn kehittämiseen

Seuraavilla sivuilla esitellään keinoja, joilla maisematyölupamenettelyä voidaan kehittää sujuvammaksi. Keinot on valittu haastatteleamalla asiantuntijoita ja testaamalla niitä työpajoissa ja koulutustilaisuuksissa.



1. Lisää yhteistyötä ja vuorovaikutusta

Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamista on hyvä tarkastella kunnassa laaja-alaisesti. Sujuvoittamistyöhön tarvitaan mukaan kunnan asiantuntijoita, metsänomistajia ja metsäalan toimijoita.

Avoin ja säännöllinen vuorovaikutus tarjoaa joustavan tavan keskustella metsätalouden ja maisematyölupamenettelyn kehittämisen hyödyistä. Samalla voidaan keskustella laajemminkin metsätalouden ja kaavoituksen yhteensovittamisen hyödyistä.

Yhteistyötä varten voidaan perustaa määräaikaaisia tai pysyviä yhteistyöryhmiä. Toiminta voi olla vapaamuotoista. Tarpeet yhteistyölle vaihtelevat ja siten yhteistyö muotoutuu paikallisten tilanteiden mukaan.

Lisäämällä vuorovaikutusta ja yhteistyötä maisematyölupia myöntävät kuntien viranomaiset tunnistavat aiempaa paremmin metsänomistajien tavoitteita. Samalla perehdytään talousmetsien kehitykseen ja metsänhoidon merkitykseen metsätalouden kannattavuudelle.

Kunnan, metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden yhteistyössä pohdittavia kysymyksiä:

Metsämaisema yleiskaavassa

- Millaisille metsätalousalueille ja millaisiin tilanteisiin voimassa olevissa yleiskaavoissa edellytetään maisematyölupaa?
- Millaista metsänkäsittely on näillä alueilla verrattuna alueisiin, joilla ei edellytetä maisematyölupaa? Kuinka paljon näitä alueita on?
- Miten kunnassa arvioidaan maisematyöluvan vaikutukset?

Maisematyölupamenettely

- Mitä hyvää ja mitä kehitettävää maisematyölupamenettelyssä on?
- Miten kunnassa annetaan neuvontaa maisematyöluvan hakijalle?
- Minkä verran kunnan maisematyölupamenettelystä on tietoa saatavilla, esim. nettisivuilla?
- Miten maisematyölupamenettelyä voidaan sujuvoittaa?

Maisematyölupapäätös

- Millaista osaamista maisematyölupakäsittelijöillä on kestävän metsätalouden toimenpiteistä? Millaista osaamista tarvittaisiin lisää?
- Kuinka paljon maisematyölupamenettely työllistää kunnan toimihenkilöitä, viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä?

2. Tarvitaanko lupaa? – selkeyttä ohjeilla

Maankäyttö- ja rakennuslain 128.2 §:ssä säädetään, että maisematyölupaa ei tarvita vaikutuksiltaan vähäisiin toimenpiteisiin. Laissa ei määritellä, mitä vähäiset toimenpiteet ovat.

Kunnissa on mahdollista laatia arviointikriteerit vähäiseksi katsottavista metsätalouden toimenpiteistä kunnan sisäisenä ohjeena yleiskaavojen M-, MU- ja MY -alueille. Ohjeen laatiminen ei ole kunnan lakisääteinen velvollisuus eikä sille ole lakisääteisiä muotovaatimuksia. Tämä mahdollistaa kunnan erityispiirteiden huomioinnin.

Kunnan ohjeesta saadaan useita hyötyjä:

- Kunnan ohje vaikutuksiltaan vähäiseksi määritellyistä toimenpiteistä luo yhtenäistä linjaa kunnan päätöksenteolle.
- Ohje lisää maisematyölupa-asioden käsittelyn läpinäkyvyyttä.
- Ohjeen avulla maisematyölupia käsittelevät viranhaltijat ja maanomistajat tietävät etukäteen, millaisilta metsänhoidollisilta toimenpiteiltä ja hakkuilta ei edellytetä maisematyölupaa.
- Selkeä ohje ottaa huomioon kunnan ja maanomistajan näkökulman, vähentää maisematyölupa-hakemusten määrää ja säästää kunnan resursseja.

Vähäinen toimenpide ympäristövaliokunnan mietinnössä

Ympäristövaliokunta on mietinnössään¹ ottanut kantaa vähäisiin toimenpiteisiin ja metsälain vaatimusten noudattamiseen maankäyttö- ja rakennuslain muutoksen yhteydessä 14.3.2017.

Valiokunta toteaa, että ”vähäisillä toimenpiteillä tarkoitetaan esimerkiksi taimikon hoitotoimenpiteitä, kasvatushakkuita sekä myrsky- ja hyönteistuhopuiden korjaamista, ylipäänsä toimenpiteitä, joiden maisemalliset vaikutukset jäävät vähäisiksi.

Valiokunta toteaa, että metsätaloustoimenpiteitä tehtäessä tulee noudattaa metsälain vaatimuksia, kuten ilmoitusvelvollisuus hakkuista eli metsänkäyttöilmoitus, metsän uudistamisvelvoite uudistushakkuissa sekä määräykset kasvatuskelpoisen puuston vähimmäismäärästä kasvatushakkuissa.”

Lähde: 1 Ympäristövaliokunnan mietintö 2/2017 vp— HE 251/2016 vp

Vaikka kunnassa olisi ohje vähäiseksi määritellyistä toimenpiteistä, ohjeistus ei poista viranomaisen mahdollisuutta käyttää tapauskohtaista harkintaa. Ohjeessa tulee ilmaista selkeästi ne tapaukset, joissa maisematyölupaa ei edellytetä sekä kuvata ne rajatapaukset, joissa maanomistajan tulisi keskustella maisematyöluvan tarpeesta lupaviranomaisen kanssa.

3. Selkeyttä menettelyn eri vaiheisiin

Maisematyölupamenettely on voidaan nähdä neljänä vaiheena. Jokainen vaihe on tärkeä ja siksi tarvitaan jokaiseen vaiheeseen perehtymistä ja kehittämistä sujuvan kokonaisuuden aikaansaamiseksi.

A. Asiakkaan neuvonta

Maisematyölupamenettelystä vastaavan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen maksutonta neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Tehtävä on tärkeä ja kunnan on hyvä varmistaa sen resurssointi. Toimiva vuorovaikutus ja yhteistyö voi vähentää neuvonnan tarvetta.

Neuvoa voidaan kysyä esimerkiksi maisematyöluvan tarpeesta. Mikäli kunta on määrittänyt vähäiset toimenpiteet, neuvoa saatetaan tarvita rajanvetoon tilanteessa, jossa aiottua metsätalouden toimenpidettä ei ole kuvattu ohjeessa. Ajantasainen tieto kunnan verkkosivuilla vähentää maksuttoman neuvonnan tarvetta.

Kun maisematyölupa tarvitaan, neuvonta parantaa lupahakemuksen laatua ja vähentää täydennyspyyntöjä.



B. Maisematyöluvan tarve ja hakeminen

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan ennen 1.5.2017 hyväksytyssä kaavassa maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman maisematyölupaa (toimenpiderajoitus):

- asemakaava-alueella
- yleiskaava-alueella, jos yleiskaavassa niin määrätään; eikä
- alueella, jolla on voimassa 53 §:ssä tarkoitettu rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi tai jolle yleiskaavan laatimista tai muuttamista varten on niin määrätty.

Maankäyttö- ja rakennuslain lähtökohtana on, että vain maisemaa muuttavat toimenpiteet vaativat luvan.

Maisematyölupaa puiden kaatoa varten haetaan erillisellä lomakkeella, jota on saatavana kunkin kunnan rakennusvalvonnasta. Maisematyöluvasta peritään kunnan päättämä maksu.

C. Maisematyölupahakemus

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään, mitä selvityksiä rakennuslupahakemukseen tulee liittää. Näitä säännöksiä sovelletaan myös maisematyölupamenettelyyn.

Maisematyölupahakemuksen käsittelyä sujuvoittaa, kun hakemuslomakkeessa kuvataan toimenpidekuvioiden puuston määrät, arviot poistumista ja pinta-alat.

D. Maisematyölupapäätös

Kunnan maisematyölupaviranomaisen tulee tehdä maisematyölupapäätös kohtuullisessa ajassa.

Maisematyölupapäätöksen tulee olla selkeä, tiivis ja perusteltu. Päätös on suhteutettava metsikön kasvupaikkaan sekä puuston kehitysluokkaan ja jatkokehitykseen.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään maisematyöluvan edellytyksistä. Maisematyölupa on myönnettävä, ellei toimenpide vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen taikka turmele kaupunki- tai maisemakuva.

Hyvä maisematyölupapäätös turvaa talousmetsien taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyys- ja maanomistajan omaisuuden suojan.

MAISEMATYÖLUPAHAKEMUS MRL 128 §, MRA 72 § 2 mom.				Ohjesivu
Täyttöohjeita sivulla 2				
Hakemuksen vastaanottaja		Viranomaisen merkintöjä		
		Saapumispvm		
		Kiinteistötunnus		
		Lupnumero		
1 Toimenpide- alue	Kylä / kunnanosa	Tilan nimi / korttelin nro	Tilan RN:o / tontin nro / rakennuspaikan nro	
	Alueen pinta-ala, johon maanrakennustyö, puiden kaataminen tai muu näihin verrattava toimenpide kohdistuu			m ²
2 Hakija	Nimi ja ammatti		Puhelin virka-aikana	
	Osoite		Faksi / sähköposti	
3 Toimenpide (tarvittaessa suunnitelmat liitteenä)	Lyhyt selostus niistä toimenpiteistä, joille haetaan lupaa; selostuksessa on osoitettava jälkikäteistoimenpiteet			

Hakemuslomakkeen lisäksi tarvitaan seuraavat liitteet:

- selvitys siitä, että hakija hallitsee kiinteistöä
- valtuutus, mikäli hakija on muu kuin kiinteistön haltija
- alueen paikantamista varten kartta, johon on merkitty toimenpidekuviot ja käsittelytavat. Kartan saa esimerkiksi metsäalan toimijoiden tietojärjestelmistä
- selvitys naapurien kuulemisesta niiltä kiinteistöiltä, joiden lähimaisemaan toimenpide vaikuttaa

4. Voimassaoloaika vastaamaan tarvetta

Maankäyttö- ja rakennuslain 143 §:ssä säädetään, että maisematyölupa voidaan myöntää suunnitelmallista metsänkäsittelyä varten enintään kymmeneksi vuodeksi. Metsänkäsittelyä on pidettävä suunnitelmallisena, jos se perustuu suunnitelmaan, josta ilmenevät metsänkäsittelytavat, aluetta koskevat perustiedot ja hakkuun ajoitus.

Kunnilla on mahdollisuus tuoda esille paikallisesti tätä mahdollisuutta. Toisaalta tarvitaan tapauskohtaista harkintaa.



Maisematyöluvan voimassaoloajan pidentäminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan metsänhakkuuta koskevan maisematyöluvan voimassaoloaikaa pidennettäväksi, koska ”maisematyöluvan voimassaoloaikaa koskeva säännös on osoittautunut ongelmalliseksi laaja-alaisten ja pitkäkestoisten metsänhakkuiden osalta. Yleensä hakkuut perustuvat laadittuun metsäsuunnitelmaan, jossa toimenpiteiden ajoittuminen usealle vuodelle on osoitettu. Maisematyöluvan kolmen vuoden voimassaoloaika on tähän nähden lyhyt, eikä mahdollisuus luvan voimassaoloajan jatkamiseenkaan anna luotettavaa perustetta suunnitelman toteuttamiseen.”

”Sopivaksi katsottavaa voimassaoloaikaa harkittaessa tulisi ottaa huomioon kaavan sisältö tai laadittavana olevan kaavan tarkoitus ja laatimisvaihe. Säännöstä ei ole tarkoitettu sovellettavaksi laajuudeltaan pienehköön puiden kaatamiseen eikä rakennettujen alueiden lähiympäristössä tapahtuvaan puiden kaatamiseen.”

Lähde: Hallituksen esitys eduskunnalle maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi 164/2003 vp

5. Metsätaloulosaamisen varmistaminen

Maankäyttö- ja rakennuslaissa asetetaan koulutus- ja pätevyysvaatimuksia esimerkiksi rakennustarkastajille mutta ei maisematyölupien käsittelijöille. Maisemalupa-asioita käsittelevien viranhaltijoiden koulutus ja työkokemus vaihtelevatkin kunnittain.

Maisematyöluvan ratkaisee kunnan rakennusvalvontaviranomainen, jollei toimivaltaa ole siirretty muulle viranomaiselle. Sujuvalle päätöksenteolle on toivottavaa, että metsätalouden harjoittamisen riittävä asiantuntemus on käytettävissä, kun päätetään maisematyöluvasta puiden kaatamiseksi metsätalousmaalla.

Kunnan maisematyöluvista päättävälle soveltuvat varsin hyvin esimerkiksi Suomen metsäkeskuksen järjestämät metsään.fi-kurssit.



6. Tilannearvio kaavamuutoksen yhteydessä

Kunnan tulee huolehtia yleiskaavojen pitämisestä ajan tasalla. Voimassa olevan yleiskaavan muuttamiseen vaikuttavat kaavan ajantasaisuus ja maankäytön ohjauksen muut päivitystarpeet.

Kaavamuutosten tarpeen selvityksessä tarkistetaan samalla, päivitetäänkö maisematyölupamääräyksiä. Kaavat ovat voimassa niin kauan, kunnes ne korvataan uudella (kaavamuutos). Yleiskaava voidaan kumota tarpeettomana tarveharkinnan jälkeen.



Valtakunnallinen kehittäminen

Kaikkien osapuolten kannalta olisi sujuvampaa, jos maisematyölupaa voitaisiin hakea samankaltaisilla tiedoilla koko Suomessa. Maisematyölupahakemuksen valtakunnalliset sisältövaatimukset sujuvoittaisivat viranomaisten työtä ja yhdenmukaistaisivat metsänomistajien asemaa.

Digitaalinen päivittyvä karttapaikka nykyisistä maisematyöluupa-alueista nopeuttaisi tiedonhakua ja vähentäisi neuvonnan tarvetta. Karttapalveluita voisi kehittää niin, että yleiskaavakartta merkintöineen ja määräyksineen olisi ladattavissa avoimen rajapinnan kautta toimijoiden omiin paikkatietojärjestelmiin.

Valtakunnallisesti tarvittaisiin yhtenäisempää menettelyä maisematyöluvan hakemista varten. Esimerkiksi sähköinen valtakunnallinen hakulomake toisi kaikille sujuvuutta.

Maisematyöluvan käsittelyä kunnassa sujuvoittaisi, mikäli hakijalla olisi mahdollisuus lähettää kuntaan toimenpidekuviot paikkatietona. Tällöin maisematyöluvasta vastaava viranhaltija pystyisi jouhevammin vertaamaan hakemusta yleiskaavan vaatimuksiin.



Tietoa Metsät ja kaavoitus -hankkeesta

Metsät ja kaavoitus -hankkeessa kehitettiin maisematyölupa-menettelyä ja maiseman huomioimisen edistämistä. Hanke toteutettiin vuosina 2018-2020. Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti hanketta.

Tämän esitteen lisäksi hankkeessa tuotettiin Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista [-esite](#), joka on suunnattu yleiskaavan laadinnan yhteyteen.

Hankkeen toteuttivat yhteistyössä Tapio Oy, Suomen metsäkeskus ja MTK ry. Linnunmaa Oy ja FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy laativat erilliset asiantuntijaselvitykset.

Hankkeen ohjausryhmässä olivat mukana maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto, Espoon kaupunki, Lahden kaupunki, Porvoon kaupunki, Suomen metsäkeskus, Metsäteollisuus ry, Metsähallitus Metsätalous Oy, MTK ry ja Tapio Oy.

Hankkeen työpajoihin osallistui asiantuntijoita Lahden, Hyvinkään, Heinolan, Kuopion, Jyväskylän, Soinin, Orimattilan ja Hollolan kunnista sekä Uudenmaan liitosta, Hämeen ja Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista.

Tämä esite täydentää Tapion kaavoituksen ja metsätalouden yhteensovittamisen esitesarjaa.

- Metsänomistajan kaavoitusapu -esite (Tenhola et al. toim. 2016)
- Kaavoituksen metsäapu -esite (Tenhola et al. toim. 2018)
- Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista -esite (Salmi et al. toim. 2020,)

Suositteltava viittaustapa:

Matila, A., Salmi, M. & Tenhola, T. (toim.). 2020. Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi. Tapio Oy
ISBN 978-952-5632-88-0
ISSN 2342-804X(pdf)

Kuvat: kansi, s. 7, 16 Kimmo Rampanen/Vastavalo, s. 2, 14 Sami Karppinen, s. 13 Tommi Tenhola.

Tapio Oy ei anna käyttäjälle takuuta tässä teoksessa olevan tiedon ajantasaisuudesta, virheettömyydestä tai käyttökelpoisuudesta tiettyyn nimenomaiseen tarkoitukseen. Tapio Oy ei myöskään millään tavoin takaa teoksen käyttäjälle tietyn tai halutun lopputuloksen saavuttamista kaikissa olosuhteissa. Tapio Oy ei vastaa suhteessa käyttäjään kulusta, menetyksestä tai vahingosta, joka mahdollisesti aiheutuu tämän materiaalin käyttämisestä.



TAPIO 

Uudet tavat edistää metsien maisema- arvojen huomioimista

 metsäkeskus



Maa- ja metsätalousministeriö

Sisältö

Taustaksi 3 - 4

Tavoitteena maiseman huomioimisen edistäminen
Maisema on jatkuvassa muutoksessa

Yhteistyö ja vuorovaikutus maiseman huomioimisen edistäjänä 6 - 9

Metsien maisema-arvojen huomioimisen
edistämisen vaiheet

Yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella metsien
maisema-arvojen huomioimiseen

Tavoitteiden ja maisema-arvojen tunnistaminen
ja yhteensovittaminen

Maiseman huomioimisen edistäminen Sopimuksella 12 - 14

Sopimusmallit

Maiseman huomioimisesta aiheutuvat kustannukset

Oppaita maisema-arvojen huomioimiseen 15



Tavoitteena maiseman huomioimisen edistäminen

Maiseman huomioon ottaminen on oleellinen osa kestävästä metsätaloudesta. Ihmiset arvostavat hyvin hoidettuja metsiä. Maisema-arvojen turvaamista ja maiseman hoitamista voidaan edistää eri tavoilla.

Maankäytön suunnittelulla sovitaan yhteen alueiden eri käyttötarkoituksia. Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon muun muassa maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen ja elinkeinoelämän toimintaedellytykset.

Tässä julkaisussa esitellään maisema-arvojen huomioimisen edistämisen keinoja, jotka hyödyttävät kuntaa, maanomistajaa ja toimijoita. Esitteessä kuvattavat menetelmät maisema-arvojen huomioimisen edistämiseksi ovat yhteistyö ja vuorovaikutus sekä sopimukset. Menetelmiä voidaan hyödyntää jo ennen kaavaprosessin käynnistämistä ja sen aikana.

Julkaisussa ei käydä läpi erilaisten metsänkäsittelytapojen maisemallisia vaikutuksia, sillä ne ovat tapauskohtaisia. Metsänkäsittelytapojen vaikutukset maisema-arvoihin on arvioitava kohdekohtaisesti alueen erityispiirteet huomioiden.



Maisema on jatkuvassa muutoksessa

Maisemaa ovat ajan saatossa muovanneet eri ajanjaksojen kulttuurien tavat toimia sekä luonnon omat mekanismit. Maisemassa muutos on jatkumo, joka on koko ajan muutoksessa. Muutostila on hyvä huomioida tunnistettaessa maisema-arvoja, alueiden käyttöä suunniteltaessa ja erilaisia tavoitteita asetettaessa.

Maisemassa tapahtuvat muutokset koetaan eri tavoin ja niihin suhtaudutaan yksilöllisesti. Arvokkaaksi koetussa maisemassa muutosta voi olla vaikeampi hyväksyä. Muutoksen hyväksymistä voi helpottaa, mikäli kokija tuntee muutokseen johtaneet syyt.

Metsissä maisema muodostuu eri kehitysvaiheessa olevista metsikkökuvioista. Yksittäisten metsäalueiden käsittelyyn liittyvä maiseman muutos on väliaikainen ja osa laajempaa metsikkökuvioden kokonaisuutta.

Erilaiset metsikkökuviot lisäävät metsämaiseman monipuolisuutta ja vaihtelua. Tietyn ajanhetken maisemaa tarkasteltaessa on tarpeen kiinnittää huomiota mm. metsän nykytilaan muokanneeseen historiaan, nykykäyttöön ja sen jatkumoon, tulevaan käyttöpaineeseen, näkyvyyteen ja kiinnostavuuteen.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutos

Ennen maankäyttö- ja rakennuslain vuoden 2017 muutosta kaavoituksen yhteydessä oli mahdollisuus perustelluista syistä turvata maisema-arvoja maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla puunkaatoon asetetulla toimenpiderajoituksella.

Toimenpiderajoituksista aiheutui yleensä maanomistajille metsienkäytön rajoitteita ja siten myös taloudellisia vaikutuksia. Taloudellisia vaikutuksia niistä saattoi aiheutua myös kunnille. Maisema-arvojen huomioimista on mahdollista toteuttaa metsäalueilla myös ilman yleiskaavojen toimenpiderajoituksia.

Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista

Seuraavilla sivuilla käydään läpi tapoja, joilla edistetään metsien maisema-arvoja yhteistyöllä, vuorovaikutuksella ja sopimuksilla. Tavat on koottu haastatteleamalla asiantuntijoita ja keskustelemalla työpajoissa ja koulutustilaisuuksissa.

Yhteistyö ja vuorovaikutus maiseman huomioimisen edistäjänä

Yhteistyö ja vuorovaikutus ovat toimintatapoja, jotka huomioivat eri osapuolten tavoitteet alueiden käytölle, mahdollistavat eri tavoitteiden yhteensovittamisen ja niillä voidaan toteuttaa myös maisemaan liittyviä tavoitteita.

Tietoisuuden lisääntyminen auttaa osapuolia ymmärtämään metsien hoidon ja maisema-arvojen välisiä vuorovaikutussuhteita. Metsätalousalueilla näitä huomioidaan hyvällä metsänhoidolla.

Yhteistyön ja vuorovaikutuksen keinoin voidaan maisema-arvot huomioida sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla.

Kunnan, metsäalan toimijoiden ja metsänomistajien on tärkeää tehdä yhteistyötä maisema-arvojen tunnistamisesta sopivan ratkaisun löytämiseen.



Käytännössä yhteistyötä ja vuorovaikutusta on lisätty yleiskaavaprosessin aikana esimerkiksi maastoretkillä, joissa on esitelty maisema-arvojen huomioimista käytännön metsätaloustoimissa.



Metsien maisema-arvojen huomioimisen edistämisen vaiheet

Kun maisema-arvoja turvataan ja edistetään yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella, kootaan yhteen osapuolet, joita asia koskee. Osapuolia ovat esimerkiksi kunnat, maanomistajat ja metsäalan toimijat sekä tarpeen mukaan muut sidosryhmät, kuten matkailun alalta.

Yhteistyössä pohdittavia asioita ovat esimerkiksi: maisemaselvitysten tekeminen, metsätalousvaikutusten arviointi, alueen maisemalliset tavoitteet sekä periaatteet maiseman huomioimiseen, maiseman huomioimisen sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset ja arvio kustannusten jakautumisesta.

Vuoropuhelussa on tärkeää, että osapuolet huomioidaan tasavertaisina ja keskustelu on luottamukseen perustuen avointa. Lopuksi tunnistetaan ja ehdotetaan maisema-arvojen huomioimisen toteutusväline.

Yhteinen keskustelu maisema-arvoista ja niiden huomioimisesta parantaa alueiden käytölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

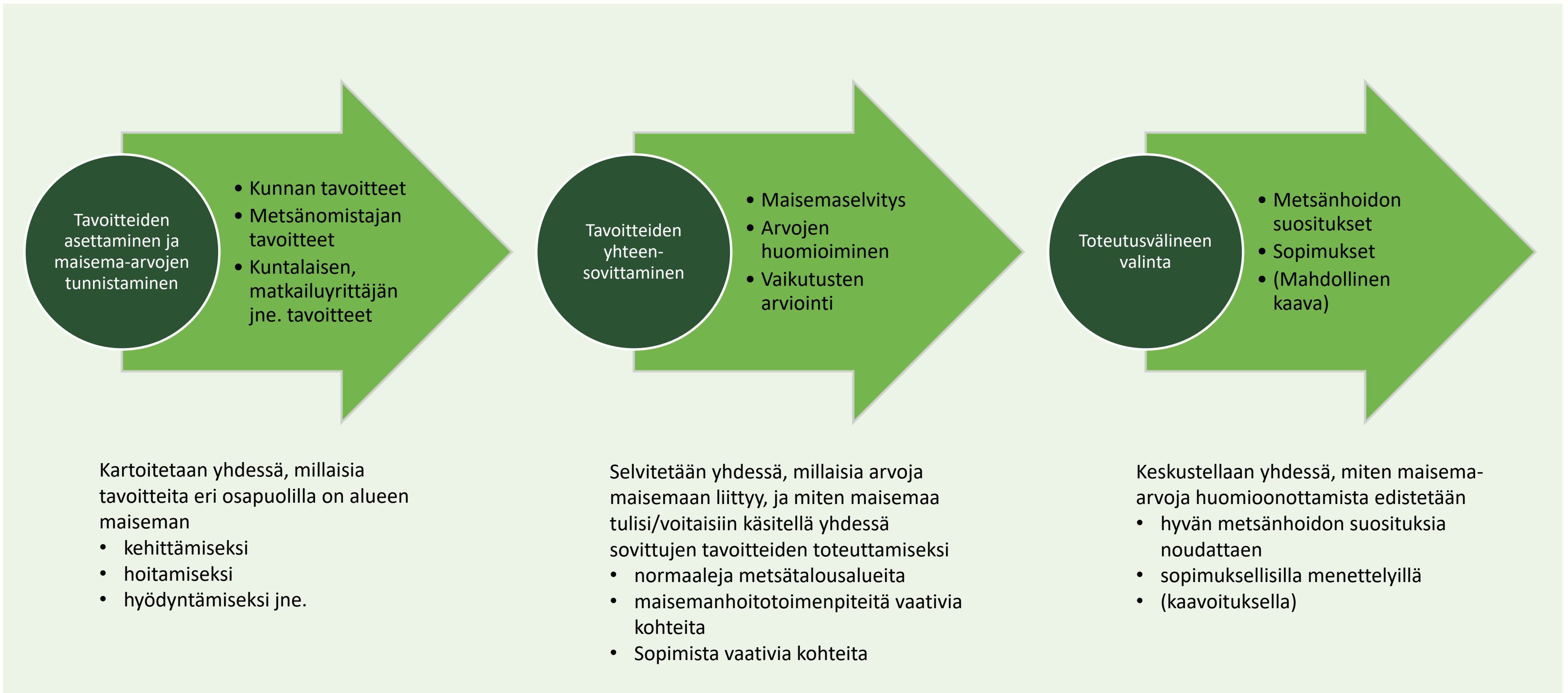
Maisema-arvojen erityiseen huomioimiseen vaikuttavien toimenpiteiden, eli esimerkiksi rajoitetun talouskäytön kustannukset, on myös tärkeää arvioida.

Kun maisemaselvitykset on tehty ja maisema-arvot tunnistettu, päätetään, millä keinoin maiseman huomioimista voidaan edistää.

Tärkeää on, että sosiaaliset ja taloudelliset piirteet tulevat tunnistetuiksi yhdessä maisemallisten tavoitteiden kanssa. Näin saadaan aikaa kestäviä ratkaisuja.



Metsien maisema-arvojen huomioimisen edistämisen vaiheet



Tavoitteiden ja maisema-arvojen tunnistaminen ja yhteensovittaminen

Kunnan, kuntalaisten, maanomistajien, metsätalouselinkeinon alueidenkäytön tavoitteita voidaan yhteensovittaa, myös maiseman osalta. Eri tahojen tavoitteet voivat poiketa toisistaan, mutta niiden ei tarvitse olla ristiriidassa. Tärkeää on, että tavoitteet saatetaan toisten osapuolten tietoon, jotta tunnistettuja tavoitteita voidaan huomioida.

Tavoitteiden esille tuominen lisää yhteisymmärrystä ja hyväksyntää. Hyväksyttävän ja tasapainoisen lopputuloksen aikaansaamiseksi on perusteltua ja suositeltavaa tehdä yhteistyötä ja vuorovaikutusta eri osapuolten kesken.

Yhteensovittamisessa yhteistyön tulee olla tavoitteellista ja jatkuvaa ja tarvittaessa se palvelee myös kaavoitusprosessissa. Tarvittavien selvityksien tekemiseen kannattaa myös osallistaa metsäalan toimijat ja maanomistajat esimerkiksi ohjausryhmien kautta.

Kuntien maanomistuksella tuetaan pääsääntöisesti rakentamisen, elinkeinojen ja virkistykseen tarpeita. Metsien tuottamat maisema-arvot ja metsien talouskäyttö voivat olla merkittäviä elinvoimatekijöitä kunnalle ja erilaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa rinnakkain.

Metsänomistajien tavoitteet metsien käytölle ovat hyvin monipuolisia. Taloudellisesti kannattava metsätalous on useimmille metsänomistajille keskeinen tavoite.

Metsän käsittelylle voi olla myös muita tavoitteita, jotka metsänomistaja sovittaa yhteen toimenpiteiden suunnittelussa. Maisemalliset tavoitteet ovat yleensä metsänomistajalle tärkeissä kohteissa.



A photograph of two hikers in a snowy forest. The hiker in the foreground is wearing a red jacket, green pants, and a yellow helmet, carrying a large backpack. The hiker in the background is wearing a green jacket and black pants. They are both using trekking poles and are walking through deep snow. The forest is covered in snow, with many trees and branches visible. A large, dead tree trunk is on the left side of the image.

**Elinkeinomahdollisuuksien
ja puuntuotannon lisäksi
metsät tarjoavat
jokamiehen oikeudella
virkistysmahdollisuuksia ja
ovat merkittävä osa
suomalaista maisemaa.**

Metsätalous ja maisema

Osana talousmetsien hoitoa maanomistaja, suunnittelija ja toteuttaja voivat yhdessä pohtia, miten toimenpiteet vaikuttavat maisemaan ja miten vaikutukset maisemaan huomioidaan.

Suunnittelija ja toteuttaja voivat jakaa tietoa maanomistajalle maiseman huomioimisesta.

Kohdekohtaisesti voidaan pohtia esimerkiksi, riittävätkö hyvän metsänhoidon suositusten mukaiset metsätaloustoimenpiteet maa- ja metsätalousvaltaisella alueella huomioimaan maisema-arvot vai vaatiiko maiseman huomioiminen lisäksi erityisiä toimenpiteitä



Maiseman huomioimisen edistäminen sopimuksella

Talousmetsien maisema-arvojen turvaamiseksi on kehitetty erilaisia sopimuksia. Sopimukset perustuvat vapaaehtoisuuteen. Sopimusmalleissa sopijaosapuolia ovat maanomistaja ja taho, joka on kiinnostunut sopimaan maisema-arvojen turvaamisesta tai edistämisestä.

Esimerkiksi kunta ja maanomistaja voivat sopia maisema-arvojen turvaamisesta tietyllä alueella. Kuntien ja maanomistajien välisiä sopimuksia ei juuri ole tehty kuin ulkoilureittitoimituksin.

Sopimismenettelyä voidaan käyttää myös muilla alueilla. Vapaaehtoisin sopimuksin voidaan maiseman huomioimista syventää ja kohdentaa tarkemmin, myös taloudellisten arvojen osalta.

Osapuolten väliseen sopimiseen on tarjolla useita vaihtoehtoisia sopimusmalleja. Osapuolien on hyvä ennakoida toiminnan vaikutuksia sekä keskustella ja sopia toimintatavoista riittävän tarkasti.



Sopimuksissa voidaan sopia esimerkiksi seuraavista asioista:

- Hakkuun toteutuksesta sopiminen
- Puulajin tai sekapuuston suosiminen
- Alueen säilyttäminen avoimena
- Näkyvyyden säilyttäminen/avaaminen esim. vesistöön
- Ulkoilureitin ylläpito ja reunametsän hoito
- Rantautumis- ja nuotiopaikkojen perustaminen ja niiden lähiympäristön hoito

Sopimusmallit

Suomen metsäkeskus on kehittänyt Metsämaisema mieleiseksi -hankkeessa sopimuspuhjan maisemanvuokrauksesta. Maisemanvuokrauksessa sovitaan metsänkäsittelystä sopimuskaudella.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC ja Suomen Latu ry ovat luoneet mallin ulkoilureittien perustamisesta sopimuksella.

Lisäksi MTK:ssa on luotu Virkistysarvokaupan toimintamalli, jonka avulla yhdistetään maanomistajan ja muiden alueen virkistysarvoista nauttivien tarpeet ja intressit.



Lue lisää sopimusmalleista ja perehdy hinnoittelun periaatteisiin

- [Miten sovin metsäympäristön hyödyntämisestä? -esite](#)
- [Yrittäjien väliset sopimukset ekosysteemipalveluperusteisissa tuotteissa](#)
- [Virkistysarvokauppa -malli](#)
- [Sopimus maisemanvuokrauksesta](#)
- [Ulkoilureittien sopimusmalli](#)

Maiseman huomioimisen kustannukset

Metsien maisema-arvojen edistämisestä ja turvaamisesta hyötyvät kunta ja kuntalaiset ja esimerkiksi matkailijat. Maisema on jokamiehen oikeuksien perusteella kaikkien ulottuvilla ja koettavissa ilman kulkijalle aiheutuvia kustannuksia.

Maisema-arvojen huomioimisella saattaa olla taloudellisia vaikutuksia metsänomistajalle. Tällä on vaikutuksia metsänomistajan päätöksentekoon. Maisema-arvojen turvaaminen voi merkitä metsänomistajalle kompromisseja maiseman ja taloudellisen tuoton välillä. Maisema-arvoja huomioivat toimenpiteet voivat jäädä tekemättä, jos ne ovat metsänomistajalle taloudellisesti kannattamattomia.

On tärkeää, että maisema-arvojen huomioimisesta aiheutuvat kustannukset jakautuvat jatkossa tasaisesti maisemasta hyötyjille.



Oppaita metsänkäsittely- tapojen maisema-arvojen huomioimiseen

Toimenpiteiden vaikutukset koetaan eri tavoin. Käsittelytapojen vaikutuksia ja erilaisia mahdollisuuksia huomioida maisema metsätaloudessa on käsitelty useissa eri oppaissa. Oppaita voi käyttää suunnittelun apuvälineinä myös suunniteltaessa ja toteutettaessa hyvää yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä sopimuksellisuutta.

Metsänhoidon suosituksissa on aiempaa enemmän kuvattu toimenpiteiden talous-, maisema- ja monimuotoisuusvaikutuksia. Suosituksissa kerrotaan toimenpiteiden vaikutuksista maisemaan ja eri käyttötapojen yhteensovittamiseen. Metsiä voidaan hoitaa taloudellisesti kannattavasti myös maisema huomioiden.

Maisema-arvojen ja maisemanhoidon edistäminen metsätalouden oppaissa

- Metsänhoidon suositukset
- Talousmetsät soveltuvat maisemaan -opas
- Luonnon- ja maisemanhoitoa taidolla
- Kukanniitty- mäntymetsä ja hiekkaranta
- Uudenmaan maaseutumaisemat -esite
- MAISEMA - opas arvokkaiden maisema-alueiden maankäytön suunnitteluun



Tietoa Metsät ja kaavoitus -hankkeesta

Hankkeen toteuttivat yhteistyössä Tapio Oy, Suomen metsäkeskus ja MTK ry. Linnunmaa Oy ja FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy laativat erilliset asiantuntijaselvitykset.

Tämän esitteen lisäksi hankkeessa tuotettiin Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi [-esite](#).

Hankkeen ohjausryhmässä olivat mukana maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto, Espoon kaupunki, Lahden kaupunki, Porvoon kaupunki, Suomen metsäkeskus, Metsäteollisuus ry, Metsähallitus Metsätalous Oy, MTK ry ja Tapio Oy.

Hankkeen työpajoihin osallistui asiantuntijoita Lahden, Hyvinkään, Heinolan, Kuopion, Jyväskylän, Soinin, Orimattilan ja Hollolan kunnista sekä Uudenmaan liitosta, Hämeen ja Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista.

Tämä esite täydentää Tapion kaavoituksen ja metsätalouden yhteensovittamisen esitesarjaa.
Metsänomistajan kaavoitusapu -esite (Tenhola et al. toim. 2016)
Kaavoituksen metsäapu -esite (Tenhola et al. toim. 2018)
Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi-esite (Matila et al. toim. 2020.)

Suositteltava viittaustapa:
Salmi, M., Matila, A., & Tenhola, T. (toim.). 2020. Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista. Tapio Oy.
ISBN 978-952-5632-87-3
ISSN 2342-804X(pdf)

Kuvat: kansi, s. 2, 3, 5, 11, 14, 15 Sami Karppinen, s. 6 Mika Salmi, s. 10 Jaakko Posti/Saariselän Keskusvaraamo, s. 16 Kimmo Rampanen/Vastavalo.

Tapio Oy ei anna käyttäjälle takuuta tässä teoksessa olevan tiedon ajantasaisuudesta, virheettömyydestä tai käyttökelpoisuudesta tiettyyn nimenomaiseen tarkoitukseen. Tapio Oy ei myöskään millään tavoin takaa teoksen käyttäjälle tietyn tai halutun lopputuloksen saavuttamista kaikissa olosuhteissa. Tapio Oy ei vastaa suhteessa käyttäjään kulusta, menetyksestä tai vahingosta, joka mahdollisesti aiheutuu tämän materiaalin käyttämisestä.



TAPIO 

Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi



Maa- ja metsätalousministeriö

Sisältö

- Tausta
- Sujuvoittamisen vaiheet kunnassa
- Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen kuusi keinoa

Metsät ja kaavoitus -hanke

- Metsät ja kaavoitus -hankkeessa kehitettiin
 - maisematyölupamenettelyn sujuvoittamista voimassa oleviin yleiskaavoihin
 - maisema-arvojen ja maisemanhoidon edistämistä
- Hanke toteutettiin vuosina 2018-2020
- Toteuttajina Tapio Oy, Suomen metsäkeskus ja MTK ry
- Ohjausryhmä: maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto, Espoon kaupunki, Lahden kaupunki, Porvoon kaupunki, Suomen metsäkeskus, Metsäteollisuus ry, Metsähallitus Metsätalous Oy, MTK ry ja Tapio Oy
- Rahoitus maa- ja metsätalousministeriö



Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen tausta

1.

Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050 ja
Kansallinen metsästrategia 2025

➤ **kaavoituksella tuettaisiin metsien monipuolista käyttöä
liiketoimintaan**

2.

Metsämaa kaavoituksessa -hanke. Ympäristöministeriön
raportti vuodelta 2016

➤ **tunnistettiin tarve maisematyölupamenettelyn
kehittämiseksi**

→ **Maankäyttö- ja rakennuslain muutos 1.5.2017**

Maankäyttö- ja rakennuslain muutos

- Maisematyölupaa ei voi määrätä puiden kaatamiseen 1.5.2017 jälkeen hyväksytyssä yleiskaavassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi osoitetulla alueella.



Lakimuutos ei vaikuta ennen 1.5.2017 hyväksyttyihin yleiskaavoihin. Näitä on noin 2000 kappaletta.

Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen vaiheet kunnassa



Maisematyölupamenettelyn sujuvoittamisen kuusi keinoa

1. Lisää yhteistyötä ja vuorovaikutusta
2. Tarvitaanko lupaa? – laaditaan arviointikriteerit vaikutuksiltaan vähäisille metsätalouden toimenpiteille
3. Selkeytetään maisematyölupamenettelyä
4. Maisematyöluvan hakeminen 10 vuodeksi
5. Metsätaloulosaamisen varmistaminen
6. Tilannearvio kaavamuutoksen yhteydessä



1 Lisää yhteistyötä ja vuorovaikutusta

- Vapaamuotoinen yhteistyö määräaikaisena tai pysyvänä
 - kunnan asiantuntijat
 - metsänomistajat ja
 - metsäalan toimijat
- Keskustelu maisematyölupamenettelyn kehittämisen hyödyistä
- Ryhmässä voidaan keskustella metsätalouden ja kaavoituksen yhteensovittamisen hyödyistä laajemminkin

2 Tarvitaanko lupaa? – selkeyttä ohjeella 1/2

- Vähäiset metsätalouden toimenpiteet
- Maankäyttö- ja rakennuslaissa ei määritellä, mitä vähäiset toimenpiteet ovat
- Kunnissa on kuitenkin mahdollista laatia arviointikriteerit vähäiseksi katsottavista metsätalouden toimenpiteistä kunnan sisäisenä ohjeena



Laaditaan arviointikriteerit vaikutuksiltaan vähäisille metsätalouden toimenpiteille M-alkuisilla alueilla, joilla on voimassa puiden kaatamista koskeva toimenpiderajoitus

2 Tarvitaanko lupaa? – selkeyttä ohjeella 2/2

- Ohjeesta on useita hyötyjä kunnalle: yhtenäinen linja, läpinäkyvyys, ennakkointi
- Ohjeessa kuvataan selkeästi
 - milloin maisematyölupaa ei edellytetä
 - millaisissa rajatapauksissa metsänomistajan tulisi keskustella maisematyöluvan tarpeesta lupaviranomaisen kanssa
- Viranomaisella on mahdollisuus käyttää tapauskohtaista harkintaa



3 Selkeytetään maisematyölupamenettelyä

A Annetaan neuvontaa asiakkaalle maisematyöluvasta ja luvan hakemisesta

B Maisematyöluvan tarve ja hakeminen (Kunta)

C Selkeä maisematyölupahakemus (Hakija)

- Maisematyölupahakemuksen käsittelyä sujuvoittaa, kun hakemuslomakkeessa kuvataan toimenpidekuvioiden puuston määrät, arviot poistumista ja pinta-alat
- Liitteet:
 - selvitys siitä, että hakija hallitsee kiinteistöä
 - valtuutus, mikäli hakija on muu kuin kiinteistön haltija
 - kartta alueen paikantamista varten
 - kartta, johon on merkitty toimenpidekuviot ja käsittelytavat. Kyseisen asiakirjan saa esimerkiksi metsäalan toimijoiden tietojärjestelmistä.
 - selvitys naapurien kuulemisesta niiltä kiinteistöiltä, joiden lähimaisemaan toimenpide vaikuttaa

D Päätös kohtuullisessa ajassa

Muita sujuvoittamisen mahdollisuuksia 1/2

4 Maisematyöluvan hakeminen 10 vuodeksi

- Maisematyölupa voidaan myöntää suunnitelmallista metsäntönsittelyä varten enintään kymmeneksi vuodeksi
- Onko tämä keino tunnistettu?
- Onko kokemuksia ja minkälaisissa tilanteissa?



Muita sujuvoittamisen mahdollisuuksia 2/2

5 Metsätalousosaamisen varmistaminen

- Maisematyöluvan käsittelijöiden koulutus
- Metsätalouden koulutusta on tarjolla

6 Tilannearvio kaavamuutoksen yhteydessä

- Kaavamuutosten yhteydessä tarkistetaan maisematyöluvan tarve

Vinkit koulutusaineistojen käyttöön

- Tämä ja Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista – koulutusaineistot on suunnattu tilanteisiin, kun pohditaan kunnan ja metsänomistajien yhteistyön lisäämistä.
- Koulutusaineistot soveltuvat esimerkiksi tiiviin puheenvuoron pitämiseen.
- Koulutusaineistoista voidaan koota kunkin kunnan tilanteeseen sopiva kokonaisuus esimerkiksi täydentämällä kuntakohtaisilla tiedoilla.
- Toivomme, että nämä valtakunnalliset koulutusaineistot antavat ideoita jokaiselle kunnalle oman toiminnan sujuvoittamiseen ja yhteistyön vahvistamiseen.
- Metsät ja kaavoitus –hankkeen esitteet ja loppuraportti ovat ladattavissa [Tapion verkkosivuilta](#)

Metsät ja kaavoitus -hanke

Lisätietoja

Airi Matila

Mika Salmi

Tommi Tenhola



Maa- ja metsätalousministeriö



TAPIO 

**Uudet tavat edistää
metsien maisema-
arvojen huomioimista**

 metsäkeskus



Maa- ja metsätalousministeriö

Sisältö

- Tausta
- Uudet tavat edistää metsien maisema-arvojen huomioimista
- Yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella metsien maisema-arvojen huomioimiseen
- Tavoitteiden ja maisema-arvojen tunnistaminen ja yhteensovittaminen
- Oppaita metsänkäsittelytapojen maisema-arvojen huomioimiseen
- Maiseman huomioiminen sopimuksella
- Maiseman huomioimisesta aiheutuvia kustannuksia

Metsät ja kaavoitus -hanke

- Metsät ja kaavoitus -hankkeessa kehitettiin maisematyölupamenettelyn sujuvoittamista voimassa olevissa yleiskaavoissa sovellettavaksi sekä maisema-arvojen ja maisemanhoidon edistämistä yleiskaavoitustyön yhteydessä.
- Hanke toteutettiin vuosina 2018-2020.
- Toteuttajina Tapio Oy, Suomen metsäkeskus ja MTK ry.
- Ohjausryhmä: maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto, Espoon kaupunki, Lahden kaupunki, Porvoon kaupunki, Suomen metsäkeskus, Metsäteollisuus ry, Metsähallitus Metsätalous Oy, MTK ry ja Tapio Oy
- Rahoitus maa- ja metsätalousministeriö

Tausta

- Maankäyttö- ja rakennuslain muutos 1.5.2017.
- Maisematyölupaa koskevien säännösten soveltamisalaa muutettiin maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella vuonna 2017.
- Lakimuutoksen jälkeen maisematyölupaa ei voi määrätä puiden kaatamiseen 1.5.2017 jälkeen hyväksytyssä yleiskaavassa maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi osoitetulla alueella.
- Metsät ja kaavoitus -hankkeessa kehitettiin uusia tapoja maiseman huomioimisen edistämistä yleiskaavoitustyön yhteydessä.

Uudet tavat edistää metsien maisema- arvojen huomioimista

- Yhteistyö ja vuorovaikutus
- Sopimukset

Yhteistyö ja vuorovaikutus
vahvistuvat metsäretkillä
yleiskaavan laadinnan
aikana.



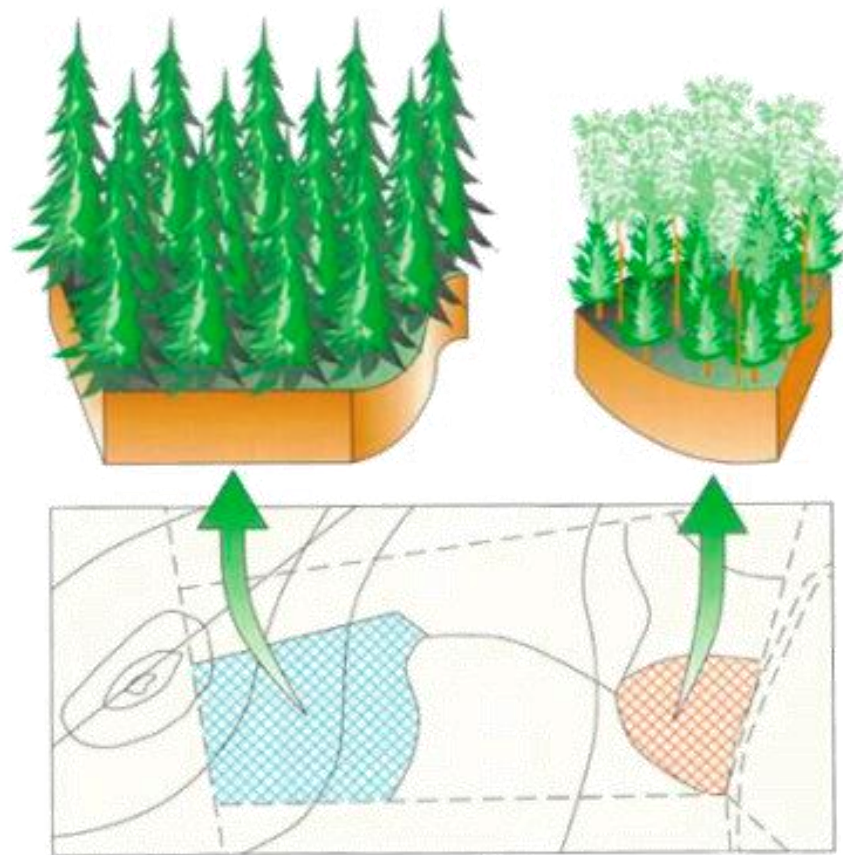
Tavoitteet ja maisema-arvojen tunnistaminen

- Kunnan, kuntalaisten, maanomistajien, metsätalouselinkeinon tavoitteiden tunnistaminen.
- Tärkeää on, että tavoitteet saatetaan toisten osapuolten tietoon, jotta tunnistettuja maisema-arvoja voidaan huomioida.
- Tavoitteiden esille tuominen lisää yhteisymmärrystä ja hyväksyntää.
- Tavoitteellinen yhteistyö ja vuorovaikutus hyödyttävät myös kaavan laadintaa.

Tietoisuuden lisääntyminen auttaa osapuolia ymmärtämään metsien hoidon ja maisema-arvojen välisiä vuorovaikutussuhteita.

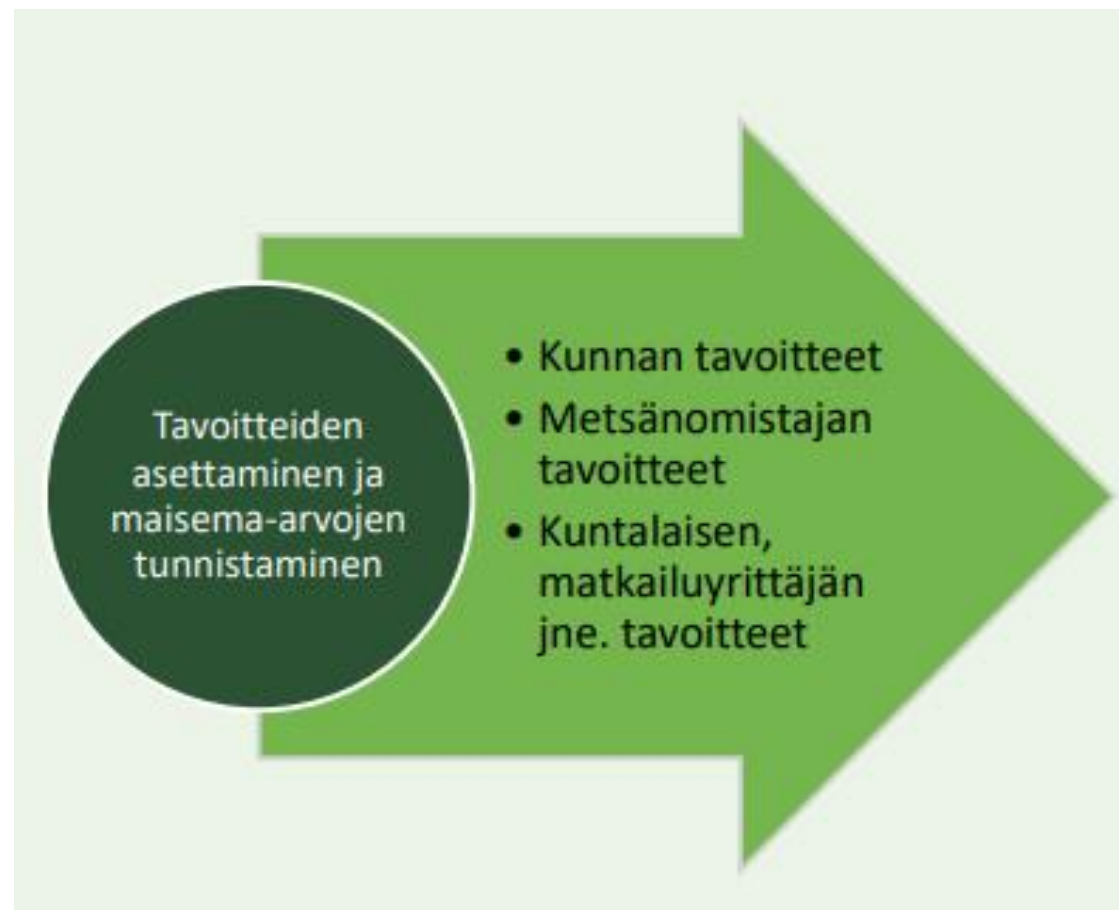
Maisema on jatkuvassa muutoksessa

- Metsissä maisema muodostuu eri kehitysvaiheessa olevista metsikkökuvioista.
- Metsämaisema on jatkuvassa muutoksessa.
- Metsäalueiden käsittelyyn liittyvä maiseman muutos on väliaikainen ja rajoittuu osaan suurempaa metsikkökuviodien kokonaisuutta.
- Eri-ikäiset ja erilaiset metsikkökuviot lisäävät metsämaiseman monipuolisuutta ja vaihtelua.



Yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella metsien maisema-arvojen huomioimiseen 1/4

- Kootaan yhteen osapuolet, joita asia koskee.
- Työryhmä koostuu esim. kunnan, maanomistajien ja metsäalan toimijoiden edustajista sekä muista tärkeistä sidosryhmistä.
- Keskustellaan tavoitteista.



Yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella metsien maisema-arvojen huomioimiseen 2/4

- Selvitetään, minkälaisia arvoja maisemaan liittyy, ja miten maisemaa tulisi/voitaisiin käsitellä yhdessä sovittujen tavoitteiden toteuttamiseksi.
 - normaaleja metsätalousalueita
 - maisemanhoitotoimenpiteitä vaativia kohteita
 - Sopimista vaativia kohteita



Yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella metsien maisema-arvojen huomioimiseen 3/4

- Keskustellaan yhdessä, miten maisema-arvojen huomioonottamista edistetään
- Tunnistetaan ja ehdotetaan maisema-arvojen huomioimisen toteutusvälineet.



Yhteistyöllä ja vuorovaikutuksella metsien maisema-arvojen huomioimiseen 4/4

Yhteistyö, vuorovaikutus ja sopiminen maisema-arvojen huomioon ottamisen edistämiseksi



Maiseman huomioiminen sopimuksella

- Talousmetsien maisema-arvojen turvaamiseksi on kehitetty erilaisia sopimuksia.
- Sopimukset perustuvat vapaaehtoisuuteen.
- Sopijaosapuolia ovat maanomistaja ja maisema-arvojen turvaamisesta tai edistämisestä kiinnostunut taho.
- Tärkeintä on saada tavoitteet yhteensovitettua niin, että osapuolet ovat tyytyväisiä lopputulokseen ja valmiita siihen sitoutumaan.

Sopimusmalleissa on esitetty sovittavaksi esimerkiksi seuraavista asioista

- Hakkuun toteutuksesta sopiminen
- Puulajin tai sekapuuston suosiminen
- Alueen säilyttäminen avoimena
- Näkyvyyden säilyttäminen/avaaminen esim. vesistöön
- Ulkoilureitin ylläpito ja reunametsän hoito
- Rantautumis- ja nuotiopaikkojen perustaminen ja niiden lähiympäristön hoito
- Mahdollisista taloudellisista korvauksista

Lue lisää sopimusmalleista ja perehdy hinnoittelun periaatteisiin

- [Miten sovin metsäympäristön hyödyntämisestä? –esite](#)
- [Sopimus maisemanvuokrauksesta](#)
- [Ulkoilureittien sopimusmalli](#)

Oppaita metsänkäsittelytapojen maisema-arvojen huomioimiseen

Maisema-arvojen ja maisemanhoidon edistäminen metsätalouden oppaissa

- Talousmetsät sulautuvat maisemaan - opas
- Luonnon- ja maisemanhoitoa taidolla
- Kukkaniitty- mäntymetsä ja hiekkaranta
- Uudenmaan maaseutumaisemat –esite

TAPIO 

Talousmetsät
sulautuvat maisemaan



Maiseman huomioimisesta aiheutuvia kustannuksia

- Maisema-arvojen huomioimisella saattaa olla taloudellisia vaikutuksia metsänomistajalle.
- Maiseman turvaaminen voi merkitä metsänomistajalle kompromisseja maiseman ja taloudellisen tuoton välillä.
- Sopimuksissa taloudelliset kustannukset maisema-arvojen ja maiseman turvaamisesta kohdentuvat osapuolelle, jolla on intressi maisema-arvojen turvaamiseen.
- Maisema on jokamiehen oikeuksien ansiosta kaikkien ulottuvilla.

Vinkit koulutusaineistojen käyttöön

- Tämä ja Kuusi keinoa maisematyöluvan sujuvoittamiseksi – koulutusaineistot on suunnattu tilanteisiin, kun pohditaan kunnan ja metsänomistajien yhteistyön lisäämistä.
- Koulutusaineistot soveltuvat esimerkiksi tiiviin puheenvuoron pitämiseen.
- Koulutusaineistoista voidaan koota kunkin kunnan tilanteeseen sopiva kokonaisuus esimerkiksi täydentämällä kuntakohtaisilla tiedoilla.
- Toivomme, että nämä valtakunnalliset koulutusaineistot antavat ideoita jokaiselle kunnalle oman toiminnan sujuvoittamiseen ja yhteistyön vahvistamiseen.
- Metsät ja kaavoitus –hankkeen esitteet ja loppuraportti ovat ladattavissa [Tapion verkkosivuilta](#)

Metsät ja kaavoitus -hanke

Lisätietoja

Airi Matila

Mika Salmi

Tommi Tenhola



Maa- ja metsätalousministeriö





Maistraatinportti 4 A

00240 Helsinki

tapio@tapio.fi

www.tapio.fi